51193

Туркистон бир, ватан бир

Туркистон

Ёшларнинг ижтимоий-сиёсий газетаси

1993 йил 20 октябрь Чоршанба • № 118 (14146) تركستان ✽ TURKİSTAN Сотувда эркин нархда

АЗИЗ МЕҲМОНГА ЭҲТИРОМ

Тошкент тайёрагоҳида юксак мартабали меҳмон шарафига Эрон Ислом Жумҳурияти ҳамда Ўзбекистон Республикаси байроқлари кўтарилди, карнай-сурнай ва доира садолари янгради.

Тайёрагоҳда Акбар Ҳошимий Рафсанжоний жанобларига Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов пешвоз чиқди. Башанг миллий либослардаги болалар Эрон раҳбари ва унинг ҳамроҳларига гуллар тақдим этдилар.

Эрон Ислом Жумҳурияти Президенти Ўзбекистон Республикаси расмий ҳайъати аъзолари, шунингдек, кутиб олиш маросимида ҳозир бўлган хорижий давлатлар дипломатия ваколатхоналарининг бошлиқлари билан таништирилди. Ҳошимий Рафсанжоний жаноблари ҳам Ўзбекистон Президентига ўз ҳукуматининг расмий аъзоларини таништирди.

Ислом Каримов ва Ҳошимий Рафсанжоний тайёрагоҳнинг кичик залида матбуот вакилларига қисқача баёнот бердилар.

— Тошкентга келганимдан, ўзбек биродарларим билан учрашиш имкониятига эга бўлганимдан бениҳоя хурсандман, — деди Акбар Ҳошимий Рафсанжоний. — Мустақил Ўзбекистон билан яқиндан танишиш орзусида эдим. Сафаримиз самарали бўлади, деб умид қиламан. Музокаралар чоғида мамлакатларимиз ўртасидаги ҳамкорлик йўналишларини белгилаб оламиз.

Ислом Каримов юксак мартабали меҳмонни, Ўзбекистон халқи номидан самимий қутлади. Бу ташриф икки мамлакат ўртасидаги муносабатларда янги саҳифа очади, деб умид билдирди.

— Биз ўтган йил ноябрида Эронга борганимизда Акбар Ҳошимий Рафсанжоний жанобларини мамлакатимизга таклиф этган эдик, — деди Ўзбекистон Президенти. — Бу таклифимиз амалга ошганидан мамнунмиз. Эрон ва Турон халқларининг маълум сабабларга кўра узилиб қолган дўстона алоқаларини тиклаб, келажак авлодларга етказиш биз учун ҳам қарз, ҳам фарз. Музокаралар чоғида муҳокама қилинадиган мавзулар кўп, лекин энг муҳими иқтисодий ҳамкорлик масалаларидир.

Шундан сўнг автомобиллар карвони меҳмонларга ажратилган қароргоҳ томон йўл олди.

Дастлабки мулоқот

Ўзбек ва эрон халқларининг ўзаро алоқалари тарихи қадим-қадимларга бориб тақалади. Кўп асрлик дўстона ҳамкорлик муносабатлари халқларимиз тарихида, маданият ва урф-одатларида ёрқин намоён. Бироқ бу алоқалар кейинги 70—80 йил мобайнида анча сусайиб қолган эди. Ўзбекистоннинг истиқлолга эришуви халқларимизнинг азалий биродарлиги, ҳамкорлигини қайта тиклаш имкониятини яратди.

1992 йил ноябрь ойида Ўзбекистон Президенти Ислом Каримовнинг Эронга ташрифи чоғида бўлиб ўтган олиймақом учрашув икки халқ ўртасидаги қадимий дўстлик, азалий ҳамкорлик алоқалари тарихида янги саҳифа очди.

Эрон Ислом Жумҳурияти Президенти Акбар Ҳошимий Рафсанжонийнинг Ўзбекистонга ташрифи ҳам бу алоқаларни янги мазмун билан бойитишга хизмат қилиши шубҳасиздир.

Ўзбекистон Президентининг шаҳар ташқарисидаги қароргоҳида қадимий дўстлик анъанасига биноан ва эҳтиром рамзи сифатида меҳмонларга совғалар тақдим қилинди. Шундан сўнг икки президентнинг якка-ма-якка мулоқоти бошланди.

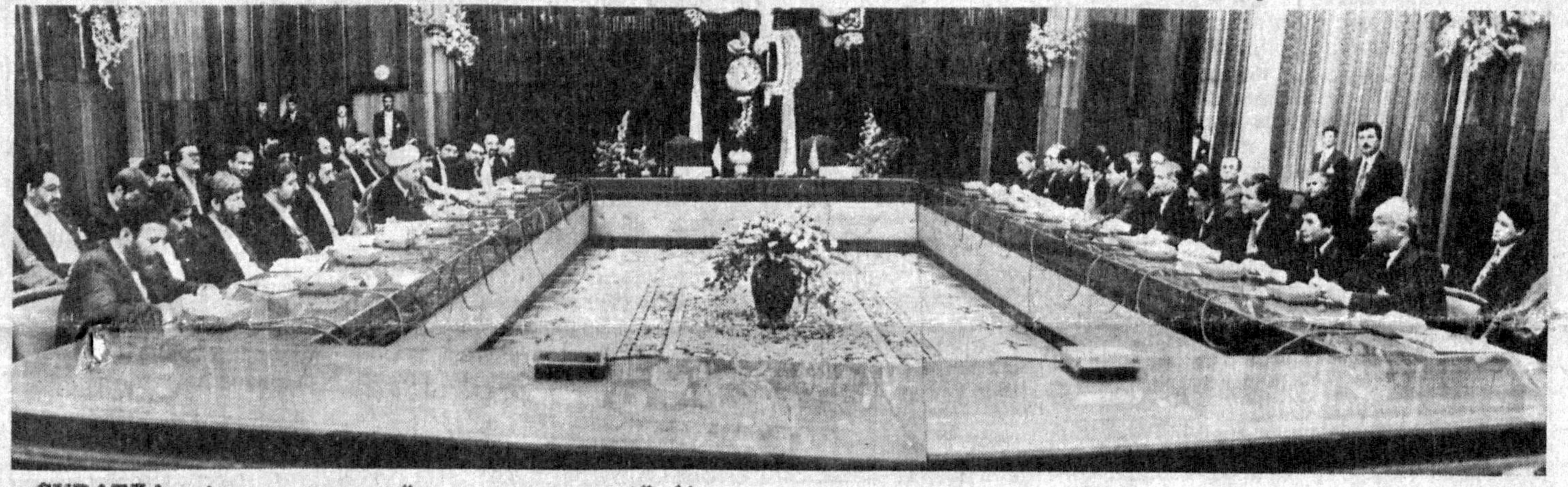

СУРАТДА: музокаралар пайти. (ЎзА).

Ўзаро музокаралар

Айни пайтда Эрон Ислом Жумҳурияти Президенти Акбар Ҳошимий Рафсанжонийга ажратилган қароргоҳдаги мажлислар залида Ўзбекистон ва Эрон расмий вакиллари ўзаро музокарага киришдилар. Музокаралар чоғида илгари имзоланган битимларнинг қай даражада бажарилаётгани атрофлича таҳлил қилинди. Шундан сўнг савдо-иқтисодий, саноат, фан ва техника соҳаларида ҳамкорлик бўйича ўзбек-эрон қўшма комиссиясини тузиш ҳақидаги баённома, транзит алоқаларини тартибга солиш тўғрисидаги ва халқаро автомобиль алоқалари тўғрисидаги битим лойиҳалари муҳокама этилди.

Ҳужжатлар имзоланди

Халқлар дўстлиги саройида Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов ва Эрон Ислом Жумҳурияти Президенти Акбар Ҳошимий Рафсанжоний иштирокида кенгайтирилган таркибда музокаралар давом эттирилди. Музокаралар ниҳоясида Ўзбекистон Республикаси ташқи ишлар вазири С. Саидқосимов ва Эрон Ислом Жумҳурияти ташқи ишлар вазири Али Акбар Вилоятий Ўзбекистон Республикаси ҳукумати билан Эрон Ислом Жумҳурияти ҳукумати ўртасида савдо-иқтисодий, саноат, фан ва техника соҳаларида ҳамкорлик бўйича Ўзбек — Эрон қўшма комиссиясини тузиш ҳақидаги баённомани имзоладилар.

Ўзбекистон Республикаси Бош вазирининг ўринбосари К. Тўлаганов ва Эрон Ислом Жумҳурияти йўл ва транспорт вазири Акбар Тўркон Ўзбекистон Республикаси ҳукумати билан Эрон Ислом Жумҳурияти ўртасида транзит алоқаларни тартибга солиш ҳақидаги ва халқаро автомобиль қатнови тўғрисидаги битимларни имзолади.

ЖУРНАЛИСТЛАР БИЛАН УЧРАШУВ

Ҳужжатларни имзолаш маросимидан сўнг Эрон Ислом Жумҳурияти Президенти Акбар Ҳошимий Рафсанжоний ва Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов Халқлар дўстлиги саройида журналистлар билан учрашдилар.

Ўзбекистон Президенти йўл қурилиши, икки пойтахт ўртасида самолёт қатновини очиш, транспорт, нефть, газ, қишлоқ хўжалиги, банк алоқалари ва савдо-иқтисодий ҳамкорлик юзасидан ўтказилган музокаралар, имзоланган ҳужжатлар хусусида гапирди. 1992 йил ноябрь ойида Ўзбекистон раҳбариятининг Эронга расмий ташрифи чоғида имзоланган ҳужжатлар сингари бу сафарги аҳдлашувлар ҳам икки томонлама муносабатлар ривожига хизмат қилади, деб ишонч билдирди. Шунингдек, минтақадаги вазият, жумладан, тожик-афғон чегараси атрофидаги воқеалар хусусида фикрлашиб олинганини маълум қилди. Халқларимизнинг тинчлиги, фаровонлиги, бахт-саодатини таъминлаш бизнинг асосий мақсадимиздир, деди пировардида Ислом Каримов.

Ўзбекистон ва Эрон раҳбарлари икки мамлакат ўртасидаги ҳамкорлик алоқалари, унинг истиқболлари хусусида берилган барча саволларга жавоб қайтардилар.

Хотин-қизлар қўмитасида суҳбат

Мамлакатимизга расман ташриф буюрган Эрон Ислом Жумҳурияти Президенти Акбар Ҳошимий Рафсанжонийнинг рафиқаси Ҳожияхоним Иффат Ҳошимий Рафсанжоний ва уларнинг қизлари Фотима хоним билан Фоиза хоним 18 октябрь куни Ўзбекистон хотин-қизлар қўмитасида бўлдилар. Республикамизнинг таниқли аёллари меҳмонларни очиқ чеҳра ва қучоқ-қучоқ гуллар билан кутиб олди. Қўмита раиси Ҳалима Худойбердиева меҳмонларга мамлакатимиз хотин-қизларининг турмуш ва меҳнат шароитлари, қўмита фаолияти хусусида сўзлаб берди. Икки мамлакат муслималари ўртасида дўстона муносабатларни йўлга қўйиш ва ривожлантириш лозимлигини айтди.

Ҳожияхоним Иффат Ҳошимий Рафсанжоний ва Фотима хоним билан Фоиза хоним шу куни «Она ва бола» республика марказини ҳам бориб кўрдилар. Марказнинг иш фаолияти билан яқиндан танишдилар.

Учрашув сўнгида меҳмонлар шарафига зиёфат берилиб, хушовоз хонандалар ижросида концерт намойиш этилди.

(ЎзА).

ОРИЯТ

Ўзбекда биров узоқ юртга йўл олса, айниқса, болалар ўқишга кетаётган бўлса, чўнтагига пул солиб қўйиш одати бор. Ўғлим Туркияга ўқишга жўнаётганида амакиси эллик доллар берган экан, олмабди. Нега бундай қилдинг, деб сўрасам, бизнинг пулга жуда кўп бўлиб кетар экан, деди. Туркияда юрганида эса, борган одамларни томоша қилдирибди, овқатлантирибди. Барча харажатни ўзи кўтарибди. Аэропортда кузатаётганида бир-икки доллар беришган экан, олмабди. У ҳолда ҳам, бу ҳолда ҳам ориятини йўл қўймаган.

Абдулла Қаҳҳор уятни қўрғоннинг қоровули, душман қўрғонни босишдан олдин қоровулни қўлга олади, деган эди. Қўрғон ичидаги энг қимматбаҳо мулк, менимча орият бўлади.

Президентимиз яқинда Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг мўътабар минбаридан нутқ сўзлади. Эндигина мустақилликка эришган жуда кўп давлатларнинг раҳбарларидан фарқли ўлароқ, юртбошимиз дунё ҳамжамиятини Ўзбекистоннинг беқиёс иқтисодий имкониятлари билан таништирди, қўлини чўзиб садақа сўрагани йўқ. Аксинча, яқинда аъзо бўлганимизга қарамай, БМТнинг эски аъзоси сингари жуда кўп амалий муаммоларни ўртага ташлади. Ҳатто БМТ фаолиятини танқид ҳам қилиб ўтди. Умуман, президентимизнинг хорижий давлатлар раҳбарлари, ишбилармонлар, сармоядорлар билан учрашганда Ўзбекистоннинг бой имкониятларини таъкидлашдан чарчамаслиги, барча билан теппа-тенг гаплашиши, ёрдам сўраш эмас, ҳамкорликка даъват этиши бошқа фуқаролар қатори менинг ҳам юрагимни ғурурга тўлдиради. Бу нима, деб сўрайман ўзимдан. Ва жавоб бераман: **Орият!**

Отабек Кумуш билан ўзи ўртасидаги ғовни олиб ташлайди — уч манфурни ўлдиради. Аммо, дарров ёри олдига суюнчи сўраб югурмайди, аксинча, Тошкентга жўнаворади. Бу — **Орият.**

Анвар дўсти Султоналини ноҳақ жазодан қутқариш учун не машаққатлар билан етишган Раъносидан ҳам, жонидан ҳам кечиб, дор остига боради. Бу ҳам — **Орият.**

Мустақиллигимизнинг бир йиллигини ҳам, икки йиллигини ҳам муносиб тарзда чинакам тантана қилиб нишонладик. Бу байрамлар шарофати билан Тошкентимиз янада кўркамлашди. Бир йилликда мустақиллик майдони қиёфасини ўзгартирди — ҳақиқий мустақил республиканинг Марказий майдонига айланди. Икки йилликда эса Амир Темур бобомиз ўз юртига қайтди. Буюк зотларнинг ташрифи ҳам шарофатли бўлади: чакалакзор бўлиб ётган инқилоб хиёбони бобомизнинг ташрифи туфайли бутунлай ўзга кўрк, ўзгача тароват касб этди. «Туркистон» театрининг пойтахтимизга янада салобат бахш этганини айтмайсизми?

Шу гапларни ёзяпман-у, буларни ўқиган айрим кишиларнинг қанчалик энсаси қотишини ҳис қилиб турибман. Улар моддий аҳволимиз бундай-ку, шу дабдаба-асъасалар шартмиди, дейди. Кўп суҳбатларда эшитганман бундай гапларни. Мустақиллигингни қўй, қорнимни тўйғаз, дейдиганлар ҳам оз эмас.

Мустақиллик — тарихий ҳодиса, демак, уни одамлар шуурига сингдириш, уни кўз-кўз қилиш ҳам муҳим вазифалардан эмасми?

Тошкентнинг ободонлигига, мустақил республикамиз пойтахтини халқимизнинг фахрига айлантиришга сарф қилинадиган маблағ барибир камимизни тўлдиришга етмайди. Шундай экан, қаддимизни керишимиз, мустақиллигимиз шарофатини намойиш қилишимизнинг нимаси ёмон? Ахир, бу ҳам **орият** иши-ку! **Орияти** бор одамлар, **орияти** бор эл қиладиган ишлар-ку булар!

Ориятда гап кўп. Орият одамни қулликдан халос қилиши ва аксинча (у йўқ бўлганида), қуллик асоратига солиши мумкин. Орияти бор одамгина озод, мустақил бўла олади. Орият мол-дунёдан мансабдан, сохта обрў, сохта иззат-икромдан юқори туради. Орияти бор одам бировдан садақа сўраш у ёқда турсин, ҳатто ҳар хил шубҳали инъомлардан ҳам бош тортади. Ориятли одам очидан ўлса ўладики, бировга ялиниб-ёлвормайди, иззатини оёқ ости қилмайди. Ориятли одам ўзининг шаънини ўйлаганидек, ўзганинг қадрини ҳам ерга урмайди, ўзини таҳқирлатиб қўймаганидек, ўзгани ҳам ҳақоратга қўймайди, уни, умуман, ожизларни ҳимоя қилади.

Одамга баҳо берганимизда қаҳрамонлик, жасорат, фидойилик, эътиқод, номус, муҳаббат, садоқат, меҳр, вафо... сингари тушунчаларни тилга оламиз. Ҳар кишида мана шу сифату фазилатлар қай даражада мужассамланганига қараб унинг устидан ҳукм чиқарамиз. Бу хато эмас, албатта. Аммо, кўпинча ана шу ҳислату фазилатлар фақат ориятли одамларгагина хос эканини унутиб қўямиз. Ориятсиз одамларга «кузатганимиз» бу ҳислату фазилатларнинг барчаси **сохта,** ориятсизликнинг ниқоби бўлади, холос.

Бунга кўплаб мисол келтирса бўлади. Айниқса, «қайта қуриш», мустақиллик инъом этган эркинлик туфайли юзага чиқиб қолган, мен тўлқиннинг ёлиман, деб кўкрагига ураётган, аслида эса кўпикдан ўзга нарса бўлмаган унсурлар ҳар қадамда учраб турадики, зукко, фаросатли, хуллас, ориятли одамнинг буни кўрмаслиги мумкин эмас.

Ана шу мисолларни эсга олинг-да, атрофингиздаги одамларга назар солинг, Қандай туйғуларни кўнгилдан кечирасиз, қандай хулосаларга келасиз?

Бу мулоҳазалардан мақсад — кимларнидир танқид қилиб (ориятли одамга танқиднинг кераги йўқ, ориятсиз одамга эса — фойдаси), кимларнидир мақташ эмас. Мақсад— юртдошларимизга асрий истибдод туфайлими, унутиб қўйгани — ўзлигини эсига солиш.

Худога шукрки, мустақиллик замонининг учинчи йилида яшаяпмиз. Аммо, мустақиллигимиз ҳали мурғак, унинг қандай улғайиши ўзимизга, **ориятимизга** боғлиқ эканини унутмаслигимиз керак. Инсонни бошқа мавжудотдан **орияти** ажратиб туради. Шунинг учун ҳам худойи таоло яратган барча мавжудотлар орасида фақат инсон мустақилликка интилади, мустақиллик учун курашади, мустақиллик учун, керак бўлса, жонини беради.

Бирлашган Миллатлар Ташкилоти пештоқида байроғи ҳилпираб турган, шу нуфузли ташкилот минбаридан президенти ориятини жаҳонга намоён этган **ориятли** республикамизнинг **ориятли** фуқароси бўлайлик! Ана шундагина ўзимизни чинакам мустақил, деб ҳисобласак, бу тўғрида оламга жар солсак арзийди. Чунки, **ориятли,** одамгина **мустақилдир!**

Машраб БОБОЕВ.

ХОРАЗМ ПАХТАКОРЛАРИ ҒАЛАБАСИ

Хоразм вилоятининг танти деҳқонлари мамлакатимизда биринчи бўлиб йиллик пахта тайёрлаш режасини адо этдилар. Улар эл хирмонига тўккан «оқ олтин» 310 минг тоннадан ошиб кетди.

Вилоят бўйича ҳосилдорлик гектарига 28 центнерни ташкил этди. Пахта йиғим-терими мавсумида Янгиариқ, Гурлан, Боғот, Янгибозор ва Дўстлик тумани пахтакорлари пешқадам бўлди. Режа бажарилди, аммо далаларда ҳали ҳосил мўл. Хоразмлик донгдорлар ватанга яна 60 минг тонна пахта армуғон этиш иштиёқида фидокорона меҳнат қилмоқдалар.

ЎзА.

ХОРАЗМ ВИЛОЯТИ МЕҲНАТКАШЛАРИГА

Азиз дўстлар, қадрдонлар!

Сиз эришган улкан муваффақият — ватанимиз хазинасига 310 минг тоннадан ортиқ пахта топшириб, йиллик маррага мамлакатда биринчи бўлиб етганингиз мени беҳад ҳушнуд этди.

Хоразм воҳасининг об-ҳаво шароити мураккаб эканини яхши биламан. Бу ерда деҳқон тўккан ҳар қатра тер бебаҳо марваридга баробардир. Хоразмлик пахтакорларнинг, теримда қатнашган ҳар бир кексаю-ёшнинг бу йилги ибратли шаҳду шижоати таҳсинга сазовордир. Бунинг учун барчангизга самимий миннатдорлигимни билдираман.

Хоразм пахтакорлари қўлга киритган ютуқ бугунги шароитда—юртимиз истиқлолга эришиб, ўз тақдирини ўзи белгилаб, барчамиз Ўзбекистон давлатининг сиёсий ва иқтисодий қудратини оширишга бел боғлаган бир пайтда ғоят буюк аҳамият касб этади.

Қадимий Хоразм замини эзгу анъаналарга бой. Бу заминда ишнинг кўзини биладиган, эл-юрт фаровонлигини ўйлаб яшайдиган олижаноб инсонлар жуда кўп. Вилоят аҳлининг бугунги меҳнат ғалабаси шу ҳақиқатни яна бир бор яққол исботлаб турибди.

Ишончим комилки, республикамизнинг барча меҳнаткашлари зўр матонат билан ишлаб, кузги йиғим-терим ишларини қиш-қировли кунларга қолдирмай, тезкор суръатларда якунлайдилар.

Муҳтарам дўстларим! Хирмонларингиз ниятингиз каби юксак бўлаверсин. Сизларга саломатлик, битмас-туганмас бахт-саодат, ишларингизда барака тилайман. Хонадонларингиз доимо тинч, фаровон бўлсин. Ёруғ истиқбол ҳақидаги жами орзуларимизга яратганнинг ўзи кушойиш берсин!

Ўзбекистон Республикаси
Президенти
Ислом КАРИМОВ.

«ХАЛҚИМ САЛОМАТ БЎЛСА БАС...»

Меҳнаткашларимиз — олиму уламоларимиз, колхозчию, ишчиларимиз, шоиру ёзувчиларимиз, қўйинг-чи, халқ хўжалигининг турли жабҳаларида меҳнат қилаётган кишиларимиз саломатлиги йўлида жон куйдириб фаолият кўрсатаётган қатор соғломлаштириш оромгоҳлари, курорт ва муолажагоҳлари иш тутимлари хусусида икки оғиз гап айтишни ўзимизга эп кўрамиз.

Республика Президентлик маҳкамасига қарашли «Шарқ» матбаа-концерни «Навбаҳор» ихтиёридаги курорт муолажагоҳидаги олиб борилаётган профилактик-амалий ишлар, маданий хизматлар мақтарли даражададир. Бу ерда дам олиб, даволанаётган юзга яқин меҳнаткашлар ўз саломатликларини қайта тиклашиб, меҳнат қучоғига тетик руҳиятда қайтмоқдалар. Сауна, сув ости уқалашлари, уқалаш, сув йоди давоси, нина билан даволаш, ҳовуз суви орқали даволаш каби тиббий ва спорт воситалари даволанувчиларга хизмат кўрсатиб келмоқда. Айниқса, дам олувчи ва даволанувчиларга берилаётган лаззатли таомлар, шифокору ходимларнинг муомалалари ҳамманинг руҳини тетик туттирмоқда.

Ташкилотчилик раҳбарлик санъатидир, дейди халқимиз. Бош шифокор Камолхон Акромов ташкилотчилиги билан куни кеча муолажагоҳда ўзбекнинг катта ҳофизи ва таниқли бастакори Комилжон Баратов ва унинг ансамбли томонидан кенг дастурда икки соатли концерт берилди. Комилжон Баратовнинг ахлоқ-одобимиз, анъаналаримиз ва ёшлар тарбияси, чин инсоний муҳаббат ва ҳалол меҳнат нашидаларини тараннум этувчи куй ва қўшиқлари, дўстлик, биродарлик ва бирликка чақирувчи чиқишлари тингловчиларда катта таассурот қолдирди. Айниқса унинг ижросидаги «Бизга олам тинч бўлиб, халқим саломат бўлса бас» мисралари билан айтилувчи қўшиғи дам олувчиларга маъқул тушди.

Моҳидил УЗОҚОВА.

БУХОРО ВА САМАРҚАНД ЗИЁРАТИ

Мамлакатимизда расмий сафарда бўлган Эрон Ислом Жумҳурияти Президенти Акбар Хошимий Рафсанжоний 19 октябрь куни тонгда Тошкентдан Бухорога жўнаб кетди. Олий мартабали меҳмонга Ўзбекистон Республикаси раҳбари Ислом Каримов ҳамроҳ бўлди.

Ислом Каримов ва Акбар Ҳошимий Рафсанжонийни Тошкент тайёрагоҳида Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши Раиси Ш. Йўлдошев, республика Бош вазири А. Муталов, Бош вазир ўринбосари Ў. Султонов, Тошкент шаҳар ҳокими А. Фозилбеков кузатиб қолдилар.

* * *

Ўзбекистон Президентининг самолёти байрамона безатилган Бухоро тайёрагоҳига келиб қўнди. Бу ерда юксак мартабали меҳмонлар шарафига Ўзбекистон Республикаси ва Эрон Ислом Жумҳуриятининг давлат байроқлари кўтарилди.

Меҳмонларни Бухоро вилояти ҳокими Д. Ёдгоров, Бухоро шаҳри ҳокими У. Носиров ва бошқа расмий кишилар кутиб олди. Миллий либослардаги навқирон ёшлар икки мамлакат раҳбарларини нон ва шарқона ширинликлар билан кутиб олиб, уларга анвойи гуллар тақдим этдилар.

Шундан сўнг автомашиналар карвони Ислом оламининг буюк алломаси, тасаввуф таълимотининг пешволаридан бири — ҳазрат Баҳоуддин Нақшбанд хоки қўйилган қасри Орифон қишлоғига йўл олди. Табаррук бобокалонимиз зиёратгоҳига кираверишда анъанага кўра қурбонлик қилинди.

Таваллудининг 675 йиллиги яқинда халқаро миқёсда нишонланган Баҳоуддин Нақшбанд меъморий мажмуи Эрон Ислом Жумҳурияти олий раҳбарида катта таассурот уйғотди.

— Ўзбекистонда азалий қадриятлар эъзозланаётганидан мамнунман, — деди Президент Акбар Ҳошимий Рафсанжоний, — Баҳоуддин ҳазратлари зиёратгоҳини кўриб бениҳоя мутаассир бўлдим.

Бухоро вилояти ҳокими Д. Ёдгоров меҳмонларга Баҳоуддин ҳазратлари мақбараси қисқа муддатда таъмирлангани, юбилейда жаҳоннинг кўплаб мамлакатларидан меҳмонлар ташриф буюргани, эндиликда ушбу зиёратгоҳ муқаддас қадамжолардан бири бўлиб қолгани ҳақида сўзлаб берди.

Қадимий Бухородаги Лабиҳовуз мажмуи, Масжиди Калон, Сомонийлар мақбараси, Улуғбек мадрасаси, Мир Араб мадрасаси, Минораи Калон обидаларини кўздан кечириш чоғида меҳмонлар вилоятдаги иқтисодий-ижтимоий ўзгаришлар, шаҳарнинг чет эллардаги кўплаб мадиналар билан биродарлашгани, айни пайтда афсонавий масканнинг 2500 йиллик юбилейига қизғин тайёргарлик бораётганидан ҳам воқиф бўлдилар.

Бухоро вилояти ҳокимлиги Эрон раҳбари шарафига зиёфат берди.

* * *

Тушдан кейин Акбар Ҳошимий Рафсанжоний бошчилигидаги Эрон Ислом Жумҳурияти ҳукумат делегацияси Ўзбекистон раҳбари Ислом Каримов ҳамроҳлигида Самарқандга келди. Тайёрагоҳда муҳтарам меҳмонларни вилоят ҳокими П. Абдураҳмонов ва Самарқанд шаҳар ҳокими А. Носиров кутиб олди.

Делегация аъзолари Челак туманидаги имом Исмоил ал-Бухорий масжидига бордилар. Акбар Ҳошимий Рафсанжоний ҳадис илмининг билимдони ҳаёти ва фаолияти билан қизиқди, дин аҳллари билан суҳбатлашди. Бу ердан ўтганлар руҳига қуръон тиловат қилинди. Шундан сўнг эронлик меҳмонлар буюк олим Мирзо Улуғбек расадхонаси ва унинг мемориал музейи билан танишдилар. Шунингдек, улар Регистон обидалар мажмуаси, Гўри Амир мақбарасини зиёрат қилдилар. Акбар Ҳошимий Рафсанжоний ва Ислом Каримов мустаҳкамлиги ҳамда кўркамлиги жиҳатидан Марказий Осиёда ягона бўлган Самарқанд темирйўл вокзалини бориб кўрдилар. Эрон президенти вокзал биносини диққат билан кўздан кечирди ва бунёдкорларга тасанно айтди. Шу куни меҳмонлар Самарқанддаги эронийлар миллий-маданий марказига ҳам ташриф буюрдилар. Кечқурун вилоят ҳокими улар шарафига зиёфат берди.

Меҳмонлар шу куни Тошкентга қайтиб келдилар.

(ЎзА).

МИЛЛИЙ МУСТАҚИЛЛИК ВА ТИЛИМИЗ ТАҚДИРИ

Тарих сабоқлари шуни кўрсатадики, ҳар бир миллат ўз тилини кўз қорачиғидек асраши керак, чунки акс ҳолда, тилини йўқотгандан сўнг у ўз миллий онгини аста-секин йўқотиши эҳтимоллиги катта. Шу нуқтаи назардан Ўзбекистон Республикаси тўрт йил аввал давлат тили ҳақидаги Қонунни қабул қилганлиги тарихий аҳамиятга эга бўлди. Тил ҳақидаги Қонунни қабул қилиш Ўзбекистоннинг истиқлоли учун ҳаракатимизнинг муҳим таркибий қисми бўлган. Шу сабабли тил масаласида энг катта умумхалқ муҳокамалари ва курашлари содир бўлган эди.

Тоталитар шовинистик тизим рус тилини собиқ СССРнинг амалдаги ягона давлат тилига айлантирган эди. Бундай ҳолат рус тилига ва миллатига алоҳида фундаментал имтиёзлар бериб, СССРдаги барча бошқа миллатларни камситиш эди.

Йилдан-йилга тилимизга эътиборсизлик кучайиб борган бир шароитдан сўнг 1989 йил 21 октябрда қабул қилинган Ўзбекистон Республикасининг давлат тили ҳақида Қонунида ўзбек тили жумҳуриятимиз давлат тили деб эълон қилингани халқимиз томонидан зўр қониқиш билан кутиб олингани маълум. Шундан сўнг Қонунни ҳаётга тадбиқ қилиш бўйича амалга оширилаётган тадбирлар республикадаги тил вазияти кескинлигини бирмунча юмшатди, ўзбек тилини қадр-қимматини тикланишига умид ва ишонч уйғотди.

Қонунни амалга ошириш Давлат дастури ишлаб чиқилди ва тасдиқланди. Давлат тили ҳақидаги Қонунга шарҳлар ёзилди. Атамалар Қўмитаси тузилди ва иш бошлади. Мустақил Ўзбекистон давлатида мустақил Олий аттестация комиссияси ташкил этилди. Ўзбек тилида диссертацияларни ҳимоя қилиш йўлга қўйилмоқда. Деярлик барча олий ўқув юртларида ўзбек тили кафедралари очилди, ўзбек тили мутахассисларини тайёр-

(Давоми 3-бетда).

Иқтисодий алоқаларни узилиши сабаб, фармацевтика соҳаси ҳам айрим қийинчиликларни бошдан кечирмоқда. «Чирчиқ» дорихоналар бошқармаси фидокорлари ана шу қийин аҳволдан чиқиш учун доривор гиёҳлардан турли касалликларга даво бўлувчи дори-дармонлар тайёрламоқдалар. Шу билан бирга улар Россия доришунослари билан дори айрибошлашни ҳам яхши йўлга қўйганлар.

СУРАТЛАРДА: Чирчиқ бош дорихонаси; доривор ўсимликлардан тайёрланган ичимликларни истеъмол қилиш бўлими фармацевти Наталия Слевенчук; дори тайёрловчилар Ирина Ким, ёш ишчи Фотима Муиддинова ва дори тайёрловчи Васила Мақсудова.

Ш. ИБРОҲИМОВ тасвирга туширган.

РАНГ-БАРАНГ ОЛАМ

БАЛИҚНИ ОТИБ УЛЖА ОЛДИ

● АЛЯСКАНИНГ Кадьяк оролида яшовчи 15 ёшли Бобби Пинч отаси билан денгизга балиқ овига чиқди. Ота-бола кун бўйи сувга қармоқ ташлаб ўтиришди, ҳеч нарса илинмади. Аммо кеч кира бошлагач, Боббининг омади юришди. Унинг қармоғига баҳайбат палтус (камбаланинг бир тури) балиғи илинди. Бироқ уни мағлуб этишга Боббининг кучи етмади. Отаси ёрдамга келди, лекин ота-бола ҳам... Шунда ота ов милтиғидан бир неча бор ўқ узибгина балиқни тинчитди ва кемага зўрға тортиб олишди.

Балиқнинг вазнини ўлчаб кўришган эди, роппа-роса 107 килоли тош босди, узунлиги эса салкам икки метрни ташкил этди, деб хабар беради Америкода чиқадиган «Балтимор сан» газетаси.

ҚУЛОҒИ ҚИРҚ ЙИЛДАН БЕРИ КАР ЭДИ, ЭНДИ ЭСА...

● ХИТОЙНИНГ шимоли-шарқидаги Хэйлунцзянь вилоятида яшовчи 73 ёшли қария 40 йиллик карликдан сўнг яна қулоғи эшита бошлади. Қандай қилиб дейсизми? Бу воқеа кутилмаганда юз берди. Бир куни у қаттиқ тумов бўлиб, бурнини тез-тез қоқиб туришига тўғри келди. Уч-тўрт кун ўтгач, тумов янада оғирлашди ва қария қаттиқ нафс олиб, куч билан бурнини қоққан ҳам эдики, нимадир юз бергандек бўлди. Бир неча сониядан сўнг эса деразада турган қушчанинг сайрашини эшитди. Қулоқларига ишонмадида, тўғри бориб радиони қўйди, уни ҳам эшитди. Кейин қувончини ичига сиғдиролмай, ёш болалардек бақириб-чақириб роса суюнди.

Қария Корея уруши пайтида бомба портлаши пайтида кар бўлиб қолганди.

ЯПОНИЯ ҲАМ КЕКСАЛАР МАМЛАКАТИ ҚАТОРИГА КИРИШ ЭҲТИМОЛИ БОР

● ГАЗЕТАМИЗНИНГ шу йил қайсидир бир сонида чоп этилган «Ранг-баранг олам»да «Греция — қариялар мамлакати» деган хабар берган эдик. Энди маълум бўлишича, биргина Греция эмас, балки ривожланган Япония ҳам кексалар мамлакати қаторига кирар экан, агарки, аҳоли ўсиш суръатлари шу тариқа пасайиб кетаверса. Бу йилги тадқиқотлар шуни кўрсатдики, мамлакатда ўзига хос биринчилик қайд этилган, яъни аҳоли сонининг энг кам ўсиши, кекса фуқароларнинг кўплиги ва ёшларнинг жуда камлиги жиҳатдан. Ҳисоб-китобларга қараганда, ўтган йили аҳоли 0,33 фоизга ортган. 124 миллион 450 минг кишининг 13,1 фоизини 65 ёшдан ошган кишилар ташкил этади, 14 ёшдан кичиклар эса атиги 17,2 фоиз, холос. Ваҳоланки, бошқа мамлакатларда ёшлар кўрсаткичи юқори.

КЕЧА БУГУН ЭРТАГА

● ЛАТВИЯДА 18 октябрдан бошлаб лят ягона тўлов воситаси ҳисобланади. Ўтиш даврида ишлатилган рублис бундан буён муомалада бўлмайди. Мамлакатнинг пул алмаштириш идораларида айни пайтда бир долларга 59 сантим алмаштирилмоқда.

● ГРУЗИЯ раҳбари Э. Шеварднадзе мамлакатнинг Звиад Гамсахурдиа тарафдорлари фаоллашиб қолган ғарбий қисмидаги аҳвол ўнгланиши Россия ва МДҲнинг бошқа давлатларига боғлиқлигини таъкидлади.

Афсуски, душман билан тенгсиз курашда биз ёлғизланиб қолдик, — деди Э. Шеварднадзе.

● БОШҚИРДИСТОН раҳбарияти республикада Россия Федерацияси Президенти вакилининг тайинланиши «миллатлараро тўқнашувларга сабаб бўлиши мумкинлигини, республикада сайлов ўтказилишига ва конституциявий ислоҳот амалга оширилишига ҳалал беришини» маълум қилди. Бошқирдистон Олий Кенгаши матбуот хизмати тарқатган баёнотда республика раҳбарияти бу ерда Президент вакили тайинланишига «мутлақо қарши» эканини таъкидлади.

● АҚШ Давлат котиби У. Кристофер шу ҳафта Москвага ташриф буюради. Президент Билл Клинтон бу сафарнинг асосий мақсади келгуси йил бошларида «ўтказилиши мумкин бўлган олий даражадаги Россия — Америко учрашуви» масаласини муҳокама қилиш ва Россиядаги демократиялаштириш ҳамда ислоҳотларни қўллаб-қувватлашдан иборатлигини айтди.

«Фикримча, Москвада янги мустақил давлатлар сиёсий муаммолари ҳам муҳокама этилади, — деди Президент. — Биз, айниқса, Латвия ва Эстониядан Россия қўшинларининг тўла олиб чиқиб кетилишига гувоҳ бўлишни истаймиз».

Президент Фармонлари қандай бажарилмоқда?

Жиноят жазосиз қолмайди

Республика Президенти Ислом Каримов Сирдарё вилоят кенгаши сессиясида сўзлаган нутқида божхона, ички ишлар, ҳуқуқни муҳофаза қилиш органлари фаолиятига қатъий эътироз билдирди. Хўш, бу борада Бухоро вилоятида аҳвол қандай? ЎзА мухбири Илҳом САФАР вилоят прокурори Бурхон БЕКМИРЗАЕВга бир неча савол билан мурожаат этди.

— Бурхон ака, мулкни давлат тасарруфидан чиқариш ва хусусийлаштиришда айрим мансабдор шахслар ўз манфаатини кўзлаб иш тутаётган эмиш.

— Тўғри, бундай фактлар мавжуд. Вилоят қишлоқ хўжалигига кимёвий хизмат кўрсатиш бошқармасида «ЗИЛ», «ГАЗ-53», «КамАЗ» каби юк автомобиллари баъзи шахсларга арзимас нархларда сотиб юборилган. Вилоят прокуратурасининг аралашуви билан «ҳотамтой»ларнинг миси чиқди, улардан давлат фойдасига ярим миллион сўмдан зиёд маблағ ундирилди. Ғиждувон тумани халқ таълими бўлими мудири ҳам давлат ҳисобидаги «Москвич» автомашинасини «хусусий»лаштириб, арзон нархда сотиб олган. Унга ҳам тегишли чора кўрилди.

— Вилоятда ижтимоий-молиявий аҳволни барқарорлаштиришда солиқ тизимини мустаҳкамлаш муҳим аҳамиятга эга.

— Дарҳақиқат, солиқ тўғрисидаги қонунларнинг қониқарсиз бажарилаётгани, айрим солиқ инспекцияси ходимлари ташкилот, муассаса раҳбарлари билан «тил топишаётгани», натижада айбдорлар жазодан қутулиб қолаётгани ташвишли ҳолдир. Ромитан туманида 40 нафар мансабдор шахс, Ғиждувон туманида эса 21 нафар мутасадди раҳбар солиқ тўғрисидаги қонунни бузган бўлса-да, жазосиз қолган. Бундай ҳолларга чек қўйиш мақсадида вилоят прокуратураси бу тизимни қаттиқ назорат остига олди.

— Прокуратура нефть маҳсулотлари танқислиги сабаблари билан ҳам қизиқяптими?

— Текширишлардан шу нарса маълум бўлдики, давлат ташкилотлари ва жамоа хўжаликларида ёнилғи исроф бўлмоқда. Минг бор машаққат билан четдан олиб келинаётган маҳсулот талон-тарож қилинмоқда. Пешку туманининг Охунбобоев номидаги жамоа хўжалиги ёнилғи омбори мудири И. Нарзиев 214500 сўмлик нефть маҳсулотини номаълум шахсларга ҳужжатсиз бериб, хўжаликка катта миқдорда моддий зарар етказган. Қоракўл туманидан таъминотчи Р. Меҳмонов 200 минг сўмлик маҳсулотни У. Очиловга атиги 30 минг сўмга пуллаб юборган. Бу жиноий ишлар тергов қилинмоқда. Ҳозиргача ёнилғи-мойлаш маҳсулотларини талон-тарож қилиш билан боғлиқ 15 та жиноий иш қўзғатилган.

— Пораxўрликка қарши кураш қандай бормоқда?

— Ижтимоий жиҳатдан жуда хавфли, исботланиши қийин бўлган мазкур жиноятга қўл урган кимсалар қонун йўли билан жазоланмоқда. Бухоро шаҳар ҳарбий тиббиёт комиссияси аъзоси Ж. Шамсиддинов армияга чақирилган Д. Омоновни хизматдан озод қилмоқчи бўлиб 30 минг сўм пул олаётганида қўлга тушди. Бухоро Давлат университети ўқитувчиси Д. Азимова эса 11 нафар талабадан 15 минг сўм ундираётганида ушланди. Бундай мисоллар, афсуски, кўп.

— Оғир жиноятлар сони ортиб бораётганини қандай изоҳлаш мумкин?

— Келинг, аввал айрим мисолларга мурожаат қилайлик. Ғиждувонлик А. Асланов бир кўй сабаб жанжаллашиб, С. Хўжаевни пичоқлаб ўлдирган. Вобкент туманининг И. Наимов номидаги жамоа хўжалигида ер талашиш оқибатида Ўткир Собиров уриб ўлдирилган, беш киши эса турли даражадаги тан жароҳати билан касалхонага тушган. Охунбобоев номидаги жамоа хўжалигининг Арабхона қишлоғида ем-хашак боис чиққан келишмовчилик пичоқбозликка айланиб, О. Мухторов ҳаётдан кўз юмди. Икки киши эса оғир тан жароҳати олди. Бу жиноятларни содир қилганлар ҳозир ҳибсга олинган, тергов давом этмоқда.

Шуни алоҳида таъкидламоқчиманки, жиноятчиликка қарши курашда фақат ҳуқуқни муҳофаза этувчи органларнинг ҳатти-ҳаракатлари кифоя эмас. Меҳнат жамоалари, маҳалла қўмиталари, қишлоқ кенгашлари бизга ёрдам берса, фаолиятимиз янада самаралироқ бўлади.

ОҒА-ИНИЛАРДЕК ЁРДАМ ҚИЛИШДИ

Кутилмаганда оиламиз бошига кулфат тушди. Йўлда юз берган фалокат оиламиз соябонини орамиздан бевақт олиб кетди. Бехосдан келган ўлимдан ҳаммамиз довдираб қолдик.

Яхши одамлар энг оғир дамларда билинади, деганларига яна бир бор ишондик. Шундай қийин кунларда улар мададкор бўлиб, дадамиздан қолган ёдгорлик — эндигина қад ростлаган дала ҳовлимизни расмийлаштириш учун қийналиб қолганимизни билдиришмади. Шу маънода уйимизнинг зарур техник чизмаларини тайёрлаб беришда оға-инилардай бизга жуда катта ёрдам кўрсатган Тошкент тумани техник ҳисобга олиш бошқармаси ходимларидан хурсандмиз. Улар оғир аҳволимизни дилдан ҳис қилиб, бизга қўлларидан келган ёрдамларини аяшмади. Бу борада «Кўксарой» қишлоқ кенгашининг раиси А. Каримов, техник ҳисобга олиш бошқармаси бошлиғи Жўра Ҳакимов, техниклардан З. Эгамбердиев, Қ. Аъзамов, А. Юсуфхўжаев, бригада бошлиғи С. Содиқов сингари бизга беғараз ёрдам берган бошқа кўплаб инсонларга чин дилдан миннатдорчилик билдирамиз. Уларнинг ҳамиша шундай бўлишларини истаймиз.

Марҳамат МИРЗАЖОНОВА,
Тошкент туманидаги «Тошкент» жамоа хўжалиги.

Тошкент шаҳар Охунбобоев номли кўзи ожиз болалар мактаб-интернати бошланғич синф ўқитувчилари Англия сафарида бўлиб, у ердаги махсус таълим мазмуни билан танишиб қайтишди. Улар Редхилл шаҳридаги кўзи ожизлар коллежи иш тизими ва учта кўзи ожиз болалар мактаб-интернати услубий ишлари билан яқиндан танишдилар. Ўзбекистон Халқ таълими вазирлиги РЎММнинг дефектология бўлими бошлиғи, педагогика фанлари номзоди Риҳсихон ШОМАҲМУДОВА сафардан қайтган ўқитувчилар Мавлудахон Икромова ва Неля Григорянц билан мулоқотда бўлди.

Бизнинг мусоҳаба

НОЁБ МУЛК

— Англиядаги кўзи ожиз болалар таълим-тарбияси мазмуни ҳақида нималар дея оласиз?

— Айни кўнглимиздаги савол бўлди. Бизнинг сафардан мақсад ҳам Англия давлатида кўзи ожиз болаларнинг таълим-тарбия тизими билан танишиш эди. Биз аввало кўзи ожиз болаларнинг таълим-тарбия билимгоҳига қандай қилиб олиш қизиқтирди. Маълум бўлишича, ўқувчилар офтальмолог ва руҳиятчи хулосаси асосида қабул қилинар экан. Кўзи ожиз ва заиф кўрувчи болалар боғча ёшидан мактабларга қабул қилиниб, аввал боғча бўлимларида тарбияланади. 16 ёшга етганда давлат дастури асосида ўқийдилар. Шу ёшдан бошлаб талабалар коллежларда таълим ола бошлайдилар. Ҳар бир коллеж алоҳида ўз дастурлари асосида иш олиб боради.

Коллежлар дастурида қуйидаги: телефончистлик, менежментлик, велосипедни таъмирлаш ва йиғиш, гулчилик, юмшоқ ўйинчоқлар ясаш, расмлар учун рамкалар, гултувакллар қўйдиган мосламалар ясаш касблари ўргатилади.

Ривожланган капиталистик давлат бўлгани учун иш топиш катта муаммо. Айниқса, кўзи ожизларни ишга жойлаштириш ғоятда қийин. Бу ердаги корхоналар ҳар юз соғлом кишига фақат битта ногирон кишинигина ишга қабул қилар экан. У ерда ногирон ёки кўзи ожизлар учун махсус корхона йўқ.

— Кўзи ожиз болалар тақдири кимларнинг қўлида? Иқтисодий томондан уларни кимлар таъминлайди?

— Англиядаги, хусусан Лондондаги ҳар бир графлик ўз ҳудудида жойлашган мактаб-интернат ва коллежни иқтисодий томондан таъминлайди. Ота-оналар ўқиш учун болаларига ҳақ тўлашмайди. Аммо уларни усти-бош билан таъминлайдилар.

Кўзи ожизларга миллий қироллик ташкилоти ҳам маълум миқдорда иқтисодий ёрдам бериб турар экан. Бу бизнинг кўзи ожизлар ташкилотига ўхшаб кетади.

— Кўзи ожиз болалар ўқийдиган коллеж ва мактаб-интернатларни ўқув қўлланмалар ва техник воситалар билан таъминлаш қай даражада?

— Уларнинг барчаси замонавий техник воситалар билан тўлиқ таъминланган. Ўқувчилар тарих, жуғрофия, математика ва умуман барча фанлар бўйича компьютерлардан фойдаланадилар. Биз ижтимоий-маиший йўналиш дарсини кузатгани синф хонасига кирдик. Бу ерга тўрт ўқувчи машғул эди. Ўқитувчига яна битта ассистент бириктириб қўйилган. У дарсни олиб боришда ўқитувчига ёрдам беради. Шу хонада биз тўртта электропечни, иккита музлатгич, гапирадиган тарозилар ва аравачаларда юрадиганлар учун махсус мосламали даст-баланд бўладиган электропечларни кўрдик.

Ўқувчилар махсус кичкина қўл магнитофони ёрдамида тайёрланадиган масаллиқ нормалари ёзилган лента ёрдамида дўкондан харид қиладилар. Яна коллежга қайтиб келиб, шу масаллиқдан овқат тайёрлашни ўрганадилар.

— Кўзи ожиз иқтидорли ўқувчи болаларга қандай махсус билим даргоҳлари бор, уларга билим бериш қандай олиб борилади?

— Кўзи ожиз иқтидорли болалар умумий таълим мактабида ёки Лондон бўйича битта махсус кўзи ожиз иқтидорли болалар мактаб-интернатида таълим оларкан.

Мен бу ўринда ўзимиз хизмат қилаётган шаҳар кўзи ожиз болалар мактаб-интернати ўқувчилари бир неча йилдан буён РЎММ томонидан ташкил қилинган олимпиадаларда совринли ўринларни эгаллаб, олий ўқув юртларига муваффақият билан кирганликларини фахр билан айтиб ўтмоқчиман. Биз келгусида Охунбобоев номли кўзи ожиз болалар мактаб-интернатида иқтидорли болалар коллежини очишни режалаштиришимиз мақсадга мувофиқ деб биламан.

— Шуни қўшимча қилмоқчиманки, — деди Неля Григорянц. — Англияда бўлган чоғимизда биз атроф-муҳит билан таништириш ва ижтимоий-маиший йўналиш дарсини алоҳида эътибор билан кузатдик. Мана шу икки дарсга жуда катта эътибор бериш керак. Чунки атроф-муҳит билан таништириш ва ижтимоий-маиший йўналтириш дарслари кўзи ожизлар ҳаётида ғоят муҳимдир. Бизда 1993—1994 ўқув йили дастурида бу дарслар учун соатлар жуда кам ажратилган. Келгусида ўқув режаларини тузишда шу соатларга ўзгартиришлар киритиш лозим, деб биламиз. Бунга Халқ таълими вазирлиги — РЎММ ёрдам беришларини, шу икки фанга ажратилган соатлар миқдорини кўпайтириш ва 1-синфдан то юқори синфгача киритиш мақсадга мувофиқ деб биламиз.

— Мавлудахон, ушбу сафар хотираларингизни, ўрганган тажрибаларингизни яна бир маротаба чуқур таҳлил этиб, ўз мактаб-интернатингизга ислоҳ қилиш учун қандай фикр ва таклифлар туғилди?

— Ҳар бир сафар киши руҳига маданий озуқа бериш билан бир қаторда кучига-куч, ғайратига-ғайрат қўшади. Биз Неля Абдураҳмоновна билан сафар таассуротларидан келиб чиқиб, махсус таълим тизимининг мазмунига энг долзарб масалаларга эътибор бериш таклифини киритмоқчимиз. 1994—1995 ўқув йилида кўзи ожиз болалар мактаб-интернати ўқув режасида ўқувчиларга ижтимоий-маиший йўналтириш ва теварак-атроф билан таништириш машғулотларига кўпроқ ўрин ажратилиши зарур. Шунингдек, ана шу соҳа бўйича машғулотлар биринчи синфдан то юқори синфларгача киритилса, мақсадга мувофиқ бўларди. Шунинг учун бу дарсларга алоҳида эътиборни кучайтириш ҳамда дастурларни қайтадан кўриб чиқиш лозим.

Яна бир таклиф: Тошкентдаги кўзи ожиз болалар мактаб-интернати қошида марказлаштирилган коллеж қилиш мақсадга мувофиқ, деб биламиз.

Яна таклифимиз кўзи ожиз болаларни ўқитишда компьютер, техник воситаларга кўпроқ эътибор бериш ва бундай мосламаларни сонини кўпайтириш лозим. Барча мактаб-интернатларда ана шундай компьютер техника воситалари билан таъминлаш муҳимдир. Биз компьютерда ўқитиш қандай қулай эканлигини Англия махсус мактаблари тажрибасидан кўриб, тўла ишонч ҳосил қилдик.

Тўғри, ҳозир бозор иқтисодиёти даврида бу нарсани амалга ошириш бироз қийин. Лекин шунга қарамай, бор имкониятдан фойдаланишимиз, хорижий мамлакатлардаги иш тажрибасини ҳар жиҳатдан ўрганишимиз муҳимдир. Бунда хайрия ташкилотлари ёрдам берса, мақсадга мувофиқ бўларди.

Хорижий мамлакатлардаги ҳамкасабаларимизнинг тажрибаси бизнинг ҳам ноёб мулкимизга айланиб қолишига эришиш керак. Биз Англиядаги ҳамкасабаларимиздан ўрганган тажрибаларимизни, услубий янгиликларни иш жойимизда ҳамкасабаларимизга ўргатиш ниятидамиз.

ТАҲРИРИЯТДАН: республикамиз Президенти Ислом Каримов ташаббуси билан «Соғлом авлод учун» ордени таъсис этилганлиги ўқитувчиларга янги куч, жўшқин илҳом бахш этди. Айниқса бу Фармон ногирон болаларнинг соғлиғини тиклаш, яшаш шароитларини яхшилаш, уларни касб-ҳунарга ўргатишда катта аҳамият касб этиши турган гап. Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими вазирлиги томонидан тайёрланган «Истиқболли дефектология дастури» ва «Махсус таълим концепцияси» бандларида ҳозирги талабга мувофиқ қўлланмалар, хориждаги махсус таълим мазмунини ўзимизда қўллаш назарда тутилган. Бу ишлар аста-секин амалга оширилмоқда.

ЙЎЛОВЧИЛАРГА ҚУЛАЙЛИК

Бухоро—1 темирйўл шоҳбекатида чипталарни расмийлаштириб сотувчи «Экспресс» автоматлаштирилган тузилма ишга туширилди. Энди йўловчилар бир ярим ой олдиндан истаган манзилларига чипта сотиб олиши мумкин. Янгиликнинг яна бир афзаллиги — паттачилар бўш жойларни яшириб қолиш имконидан маҳрум бўлди.

ПИЛЛА ЧИҚИТИДАН ТОЛА

Тошкент вилоятининг Ким Пен Хва номидаги жамоа хўжалигига ўрнатилган дастлабки дастгоҳ пиллачилик корхоналарига жуда керакли эканини исботлади.

Шаҳрихон туманида ташкил этилган «Азиз» ишлаб-чиқариш-тижорат фирмасида пилла чиқитидан тола ажратувчи дастгоҳ тайёрланди. Керакли материаллар Марғилон механика заводидан шартнома асосида олиб келинди. У замонавий дастгоҳларнинг энг қулай жиҳатларини ўзида мужассамлаштирган бўлиб, энг муҳими, электр қувватини кам сарфлайди.

ХОРИЖЛИКЛАРНИ ҲАЙРАТГА СОЛДИ

Мусаввир Омонгелди Ўтегеновнинг 30 дан ортиқ асари Нукус маданият музейи салонига қўйилган эди.

Қисқа фурсатда унинг «Кўл соҳилида», «Оқшом манзаралари», «Шохомондаги кўча», «Қозоқлар», «Қозоқ дарё», «Четан девор атрофидаги оқ толлар» асарлари Олмония, Япония ҳамда туркиялик сайёҳларда қизиқиш уйғотди. Мўйқалам устаси асарларида миллийликнинг ёрқин кўзга ташланиб туриши, Оролбўйи ўлкасининг бетакрор манзаралари ўзига хос тарзда талқин этилиши хорижий мамлакат фуқароларини ҳайратга солди.

РАДИОҲАВАСКОРЛАРНИНГ ХАЛҚАРО МУЛОҚОТИ

16 октябрь куни Тошкент вақти билан соат 00.да сайёрамизнинг энг олис жойларидаги кўп радиостанциялар «УТВ» сигналини қабул қилди. Айни шу куни ва шу соатда Тошкент телеминораси аппаратлар залидан бирида Ўзбекистон радиоҳаваскорларининг 48 соатли вахтаси бошланди. «Жаҳон ёшлари — тинчлик тарафдори» шиори остида ўтаётган бу халқаро мулоқот ташаббускорлари — баланд миноралар ва «Йота» радиоспорти жаҳон федерациялари, шунингдек, француз скаудлари ташкилотидир.

Тошкент телеминораси жаҳондаги энг баланд миноралар орасида тўртинчи ўринда ва Осиё минтақасида биринчи ўринда туради. Баланд миноралар жаҳон федерацияси ҳар йили октябрь ойида мавжуд барча алоқа воситалари ёрдамида жаҳон ёшлари ўртасида мулоқот ўтказади. Ўтказилаётган тадбирнинг мазмуни унда иштирок этаётган Нью-Йорк ва Торонто, Сидней ва Тошкент телеминоралари учун бир хилдир. У федерациянинг Париждаги Эйфель минорасида жойлашган манзилгоҳида ишлаб чиқилган. Ўзбекистонлик радиоҳаваскорлар бу тадбирда иккинчи бор қатнашмоқдалар.

СУРАТДА: тадбир очилишидан лавҳа.

Суратчи А. ЗУФАРОВ (ЎзА).

Қадим Яккабоғда ёшлар байрами

Тан олишимиз керак. Кўп ўзгаришлар бўлаяпти: мустақил мамлакатимизнинг сиёсий ва иқтисодий аҳволида ҳам, халқнинг турмуш шароитида ҳам. Одамлар онгида ҳаётга нисбатан янгича муносабатнинг шаклланаётганлиги айниқса қувончли ҳодисадир. Яқинда Қашқадарё вилоятининг Яккабоғ туманида мустақиллигимизнинг икки йиллигига бағишлаб, «Истиқлол бахт келтирсин» деб номланган туман ёшлар байрамининг ўтказилиши юқоридаги фикримизга далил бўлади.

— Бу байрамни ўтказишдан мақсад навқирон дўстларимизнинг ютуқ ва муаммолари билан яқиндан танишиш, уларни ҳақиқий ватанпарвар, миллатсевар бўлиб етишишларига кўмаклашиш, — дейди туман Ёшлар Иттифоқи Қўмитасининг саркотиби Бозор Азизов. — Мазкур тадбир кўплаб истеъдодли йигит ва қизларимизни эл назарига тушишларига ҳам ёрдамлашди.

Ҳақиқатан ҳам байрам туманда эртанги кунимизни одадил ишониб топширадиган, юртимиз шаънини янада кўкларга кўтара оладиган ёшлар кўплигини кўрсатди. Йиғилганлар яккабоғлик хушовоз хонанда Баҳодиржон Холмуродовнинг куй ва қўшиқларидан баҳра олиб, маҳаллий ёш рассомлар Тошпўлат Саъдинов, Низомиддин Усмонов, Муҳиддин Муҳаммадиевларнинг асарларидан ташкил топган кўргазманинг илк томошабинлари бўлишди.

Пахта йиғим-терими айни қизиган бир пайтда бундай тадбирнинг ўтказилиши кимларгадир эриш туюлиши мумкин. Тумандаги К. Мойлиев номидаги жамоа хўжалиги Ёшлар Иттифоқи қўмитаси котибаси Ўғилой Хушвақтованинг айтишича эса: «Байрам айни вақтда ўтди. Теримда илғорликни қўлдан бермаган жамоаларни кечиктирмай тақдирлаш имкони яратилди».

Байрамда иштирок этган туман ҳокими Темур Шоназаров йигит ва қизларни қутлаб, мустақиллигимизни мустаҳкамлашда ёшларнинг ўрни ҳақида гапирди.

Шу куни ёш шоира Замира Раҳимованинг янги шеърларини, хонанда Бекмурод Жўраевнинг хонишларини тинглаб, туман маданият бўлими қошида ташкил топган «Дил навоси» дастасининг (бадиий раҳбари Саъдулла Шоймардонов) чиқишларини томоша қилиб, мириқиб дам олган ёшлар бундай ранг-баранг учрашувларни соғиниб қолганликларини ҳис этдилар.

С. РАУФ.

СУРАТЛАРДА: ёшлар байрамидан лавҳалар.

БУ БИР БАЙРАМ ИСТИҚЛОЛ МИСОЛ

21 октябрь—ўзбек тилига Давлат тили мақоми берилган кун

Тил — истиқлолни қўлга киритган давлатнинг мустақиллигини билдирувчи энг асосий белгилардан бири. У миллатнинг улкан бойлиги ва бебаҳо мулкидир. «...ўз она тилини билмаган одам ўзининг шажарасини, ўзининг илдизини билмайдиган, келажаги йўқ одам, киши тилини билмайдиган унинг дилини ҳам билмайди, деб жуда тўғри айтишади», — деган эди Президентимиз Ислом Каримов 1989 йилда бўлиб ўтган ўн биринчи чақириқ Ўзбекистон ССР Олий Советининг ўн биринчи сессиясида сўзлаган нутқида. Чиндан ҳам ҳар бир миллат, каттами ёки кичикми эканлигидан қатъи назар, ўз тилини ҳурмат қилади. «Ўзбек тилига давлат тили мақомининг берилиши республикада яшовчи бошқа миллат ва элатларнинг ўз она тилларини қўллашдан иборат конституцион ҳуқуқларига монелик қилмайди», — дейилади «Ўзбекистон ССР давлат тили ҳақида»ги Қонуннинг кириш қисмида.

Эртага ўзбек тилига Давлат тили мақомини бериш тўғрисидаги Қонун қабул қилинганлигига тўрт йил тўлади. Қонун қабул қилингандан буён ўтган давр ичида ўзбек тилининг нуфузини ошириш борасида бир қатор тадбирлар рўёбга чиқарилди. Қонунни кучга киритиш тартибида белгиланганига биноан жамиятимиз турмушининг ҳамма томонларига босқичма-босқич жорий этиш борасида муайян ишлар амалга оширилди. Бунга Ўзбекистон давлат ҳокимияти ва бошқарув органлари фаолиятида, сессиялар, қурултойлар, конференциялар, мажлислар ва кенгашлар республика давлат тилида ўтиши мисолдир. Жойлар ва кўчаларнинг номлари ҳам ўзбек тилида битилган. Ўзбек тили бойлигида мавжуд бўлган, аммо истеъмолдан чиқиб кетган атамалар, сўзлар яна халқимизга қайтарилмоқда.

Келажаги буюк бўлган мамлакатимизнинг давлат тили тўғрисидаги Қонуни ишламоқда. Ўттиз моддадан иборат бу ҳужжатдаги 4-, 7-, 8-моддалардан ташқари ҳамма моддалар деярлик амал қила бошлади.

Нима эксанг, шуни ўрасан, дейди доно халқимиз. Мамлакатимизнинг эртанги куни, равнақи бугун мактаб парталарида ўтириб, сабоқ олаётган ёш авлодга кўпроқ боғлиқдир. Шунинг учун ҳам меҳрибон мураббийлар ўзларининг бутун бор билимларини уларнинг мурғак онгига содда тил билан етказишга ҳаракат қилмоқда.

СУРАТДА: Мирзо Улуғбек туманидаги 148-ўрта мактабнинг она тили ва адабиёт ўқитувчиси Гулбаҳор Бўронова.

Қ. ЎЛМАСОВ сурати.

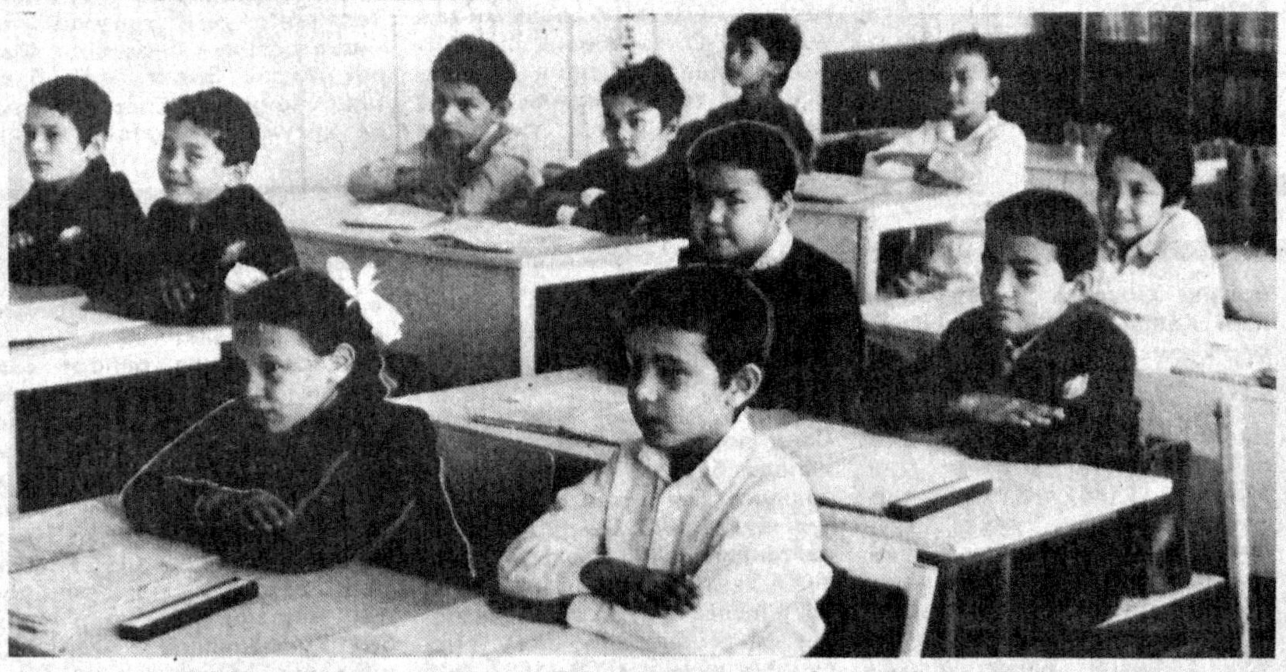

ҚОНУН—ИЖРОСИ БИЛАН ҚОНУН

Аниқ эсимда, бундан роппароса тўрт йил муқаддам, Ўзбекистонда «Давлат тили тўғрисида Қонун» эълон қилинган пайтда, аксарият ҳарбий комиссарликларда бир-бирига зид фикрлар пайдо бўлган, ҳатто талвасага тушиб қолиш ҳоллари ҳам юз берган эди. Чунки, ўша пайтларда ҳарбий ишга алоқадор бўлган барча идоралар жамоаларининг асосий қисмини туб миллатга мансуб бўлмаганлар ташкил қилар ва табиийки, уларда оддий муомаладан тортиб иш юритишгача, ҳар хил йиғинлардан тортиб, тантаналаргача фақат рус тилида олиб борилар эди.

Мустақилликка эришганимиздан кейин давлат тили ҳақида чиқарилган Қонуннинг ижроси, айниқса, долзарб тус олди. Биз бўлимимизда Қонун талабларидан келиб чиққан ҳолда бир қатор амалий ишларни бажаришга улгурдик. Чақирилувчилар билан зобитларимиз ва ходимларимизнинг мулоқотлари, тиббий текширувлар чоғидаги мулоқотлар айни кунларда давлат тилида олиб борилаяпти. Русийзабон ходимларимиз учун ҳар ҳафтанинг чоршанба кунини «Ўзбек тили куни» деб, ҳар ойнинг сўнгги жумасини эса «Ўзбекча урф-одатлар куни» деб эълон қилдик.

Ёшларни ҳарбийга тайёрлаш жараёнида улуғ юртдошимиз, жаҳонгир Амир Темур ҳазратларининг ўгитларидан унумли фойдаланишга, айниқса, унинг «...аскари қуватли мамлакат бой бўлур, бой мамлакатнинг аскари қудратли бўлур» деган ҳикматларини чақирилувчилар онгига сингдиришга ҳаракат қилаяпмиз.

Ватанпарварлик — ўз юртини, унинг халқини, тилини, ўтмиши ва бугунини севишдан, унга содиқ бўлиш учун зарур бўлса, жонидан воз кечишдек шарафдан бошланади. Бас, шундай экан, биз, ҳарбийлар, ўсиб келаётган авлоднинг, аскару зобитларимизнинг эътиқодларини мана шу буюк ва оддий ҳақиқат асосида мустаҳкамлаб боришни нафақат ўз хизмат бурчимиз, балки фуқаролик қарзимиз ҳам деб биламиз.

Илҳомжон БОБОЖАЛОЛОВ,
Риштон тумани мудофаа ишлари бўлимининг бошлиғи, майор.

«ГЎЗАЛ ЭШИМОҚСОҚ»

Ўзбек тилига давлат тили мақоми берилгач, кўпгина жой номлари ўзбекча ёзиладиган бўлди. Бу қувонарли ҳол албатта. Аммо одамнинг ғашини келтирадиган ёзувлар ҳали-ҳамон учрамоқда. Сўзлар бузиб талқин қилинаётир. Яқинда Самарқанд шаҳрининг Челак туманида сафарда бўлдим. Самарқанд тарихий обидалари билан оламга машҳур. У ердан чет эл сайёҳларининг қадами узилмайди. Туман маркази йўлида шиор қилиб осилган ёзувни ўқиб, ҳайратдан ёқамни ушлаб қолдим: ГУЛЛА, ЯШНА ГЎЗАЛ ЭШИМОҚСОҚ. Буни қандай тушуниш мумкин. Қойил-эй! Одатда жой номлари, шиорлар имло қоидасига биноан қўштирноқ ичига олиниши шарт. «Эшимоқсоқ» қанақа жой эканлигини шу ерлик кишилардан сўраб билиб олдим. «Эшимоқсоқ» шаҳар типидаги қишлоқ — «посёлка» экан. Қ/Қ Метин, Қ/Қ Болғали каби ёзувлар ҳам тез-тез учраб туради. Шуни тўғридан-тўғри Метин қишлоғи, Болғали қишлоғи, Узун қишлоғи деб ёзиб қўйишнинг иложи йўқмикин?

Биз қачон соф ўзбек тилида, бузиб талқин этилмаган сўзларни, жой номларини ўқиймиз.

Иброҳим БАРОТ.

МИЛЛИЙ МУСТАҚИЛЛИК ВА ТИЛИМИЗ ТАҚДИРИ

(Боши 1-бетда).

лашга эътибор кучайтирилди, араб алифбоси асосидаги эски ўзбек ёзувини ўрганиш бўйича қатор ишлар амалга оширилди. Янги-янги нашриётлар, журнал ва рўзномалар ташкил топди. «Ўзбек тилида иш юритиш» китоби яратилди. Жой номлари, тарихий номлар ва кўча номларидаги шу вақтгача йўл қўйиб келинган эътиборсизлик, адолатсизликка барҳам берилиб, халқ талаби қарор топаяпти. Дарслар рус тилида ўқитилаётган мактабларда ўзбек тилини ўрганиш дастурлари ва ўқув режаси қайта кўриб чиқилди. Республика аҳолисининг кенг қатламларига таяниб иш юритадиган оммавий ташкилот «Ўзбек тили» кўнгилли жамияти тузилди.

Атамашунослик соҳасидаги муаммолар ўзбек тилини ўрганиш сифатига таъсир қилмоқда. Гарчи кейинги йилларда ўзбек тилида кўпгина луғатлар, сўзлашув китоблари нашр этилган бўлса-да, ўқув адабиётида, газета ва журналларда, телевидение кўрсатувлари ва радиоэшиттиришларда айрим сўзларни ишлатишда ҳар хилликларга йўл қўйилмоқда.

Ўзбек тилида иш юритишга ўтиш жуда сустлик билан амалга оширилаяпти. Статистика ва молия ҳужжатлари кўпинча рус тилида тайёрланмоқда. Нотариал ишлар ҳанузгача асосан рус тилида олиб борилаяпти. Ўзбекистон қонунлари ва бошқа норматив ҳужжатлар асосан рус тилида тайёрланмоқда ва ўзбек тилида кўпинча фақат таржима ҳолатида пайдо бўлаяпти, синхрон таржима ускуналари ишга солинмаган, телеграф хабарларини асосан русча ёзилиши давом этмоқда. Ўзбек исм-шарифларини умуммиллий шакли ишлаб чиқилмади ва амалий муомалага киритилмади. Ўзбекистон Республикасида ишловчи давлат ҳокимияти ва бошқарув органлари раҳбарлари ва ўз фаолиятига кўра аҳолига хизмат кўрсатиш билан боғлиқ шахсларнинг ўзбек тилини билиш даражасининг мезони ишлаб чиқилмади. Тарихий исмлар ва жойларнинг номларини тиклашда сусткашликка йўл қўйилмоқда.

Ўзбекистон Республикасининг мустақил давлат деб эълон қилиниши муносабати билан (1991 йил 31 август) ўзбек тилига бўлган талаб янада кучайди, давлат тили сифатида ўзбек тилининг обрў-эътибори, фойдаланиш соҳасининг имкониятлари янада кенгайди. Эндиликда Ўзбекистон Республикаси мустақил давлат сифатида давлатлараро бўладиган муносабатларида ўзбек тилидан (туркий тилдан) кенг фойдаланиш лозим. Ўзбек тилини чуқур ўрганиш ва уни ҳар томонлама ривожлантириш масалаларига барча имкониятларни, воситаларни ишга солган ҳолда ёндашиш лозим. Тилшунос олимларимиз республикада истиқомат қилаётган рус забон аҳолининг ўзбек тилини тез ўрганиши учун самарали бўлган услубларни излаб топишлари ҳозирги кунимизнинг ҳеч кечиктириб бўлмайдиган вазифаларидандир. Ўзбек тилини ўрганиш тўгаракларини янада кенгайтириш, ўзбек тилини ўрганишни хоҳловчиларни уларга кўпроқ жалб этиш, бепул ўқитишни йўлга қўйиш лозим. Ўзбек тилини мустақил ўрганувчилар учун дарслик, қўлланма ёки луғатлар яратиш зарур.

Давлат тили ҳақидаги мазкур Қонун эндиликда маълум таҳрир талаб бўлиб қолди. Тил ҳақидаги Қонун Ўзбекистон давлат мустақиллигига эришмасдан аввал қабул қилинган эди. Мустақиллик шароитида давлат тили ҳақида янги қонун қабул қилиш ёки тил ҳақидаги мавжуд Қонунни жиддий қайта ишлаб чиқиш керак. Мустақил Ўзбекистон давлатининг тил ҳақидаги Қонуни унинг мустақиллигини ифодаловчи бўлиши керак. Бу Қонунда ўзбек тилининг ҳар томонлама равнақ топиши ва ижтимоий ҳаётнинг барча соҳаларида устивор тил сифатида рус тили билан рақобат қилмаган шаклда ишлатилиши таъминланиши керак. Миллатлараро мулоқот тили сифатида мулоқотга киришувчи томонларга маъқул бўлган тил ишлатилиши ва бундай келишим бўлмаган тақдирда давлат тили ишлатилиши умуминсоний қоидаларга мос келади.

Ўзбекистонимиз сиёсий жиҳатдан миллий истиқлолга эришгандан сўнг, ўз тилини ва маънавиятини ҳар томонлама ривожлантиришга ҳақиқий имкониятлари пайдо бўлди. Уларни тўла миқёсда ишлатишимиз муқаддас бурчимиздир.

Бахтиёр КАРИМОВ,
Ўзбекистон Олий аттестация комиссиясининг ижтимоий-гуманитар фанлар бўлими бошлиғи, фалсафа фанлари доктори.

Комилжон МИРАЪЗАМОВ,
Ўзбекистон Фанлар академиясининг фалсафа ва ҳуқуқ институтининг кичик илмий ходими.

ОНА ТИЛИМ ЎЛМАЙДИ

Заҳматкаш ўзбек халқи кўп нарсадан айрилган доғули ўтмиш йиллар суронида биз тоталитар деб атаган мафкура занжирларини уза-уза, юрт ўзини англаш сари юз тутиб, ўзбек тилига Давлат тили мақоми берилгани тўғрисидаги қонун кучга кирган санага ҳам тўрт йил тўлмоқда...

Тил ҳақида қонун — унитаёзганимиз ўзлигимизни таниш учун ҳам керак эди бизга. Зеро, сўнгги пайтларга келиб, ўзбек тили ўз маконида ўгайлик заҳматида озмунча озор чекмади, дейсиз! Ахир шундай замонларга хотима ясадикки, унда ўзбек лисонидан бехабарлар бемалол, ўзбек юртида умргузаронлик қилдилар. Чунки, уларда ўзбекча сўзлашни ўрганишга, эҳтиёж яна бир томони рағбат йўқ эди. Аммо, таассуфки...

Яқинда «Туркистон» газетаси ижодий ходимлари ташриф буюрган Чилонзор тумани 90-ўрта мактабда ўтказилган ўзбек тили анжумани ўзгача маъно ва мазмун кашф этди. Анжуманни мактаб директори Энвер ака Аппарев ўзининг кириш сўзи билан очди. Э. Аппаревнинг тил бойлиги, унинг кўп қиррали, ранг-баранглиги, истиқлолга ярашиқ ўлканинг тил равнақи йўлидаги ижобий силжишлари хусусидаги фикрлари барчани ўзига жалб этди. Сўнгра анжуманга «Туркистон» рўзномасидан меҳмон бўлиб борган ижодкорлар Сирожиддин Рауф, Ислом Ҳамро, Барнобек Эшпўлатовлар она тилимиз, унга эътибор, юрт мустақиллигининг истиқболлари ҳақида тўхталиб ўтдилар. Ўзларининг Тил, Ватан, Истиқлол ва Муҳаббат ҳақидаги шеърлари билан даврага янгича руҳ олиб кирдилар.

Иқтидорли толиблар таҳсил олаётган бу даргоҳнинг ўқувчилари дилида туғилган саволлари талайгина экан.

Дилфуза АМИНОВА,
ТошДУ журналистика факультети талабаси.

Лотинча			Кириллча	Лотинча			Кириллча
Ҳарфлар				Ҳарфлар			
Босма	Ёзма	Талафф.	Ҳарфлар	Босма	Ёзма	Талафф.	Ҳарфлар
A a	A a	a	А а	R r	R r	re	Р р
B b	B b	be	Б б	S s	S s	es	С с
C c	C c	ce	Ц ц	T t	T t	te	Т т
D d	D d	de	Д д	U u	U u	u	У у
E e	E e	e	Э э	V v	V v	ve	В в
F f	F f	ef	Ф ф	X x	X x	xa	Х х
G g	G g	ge	Г г	Y y	Y y	ye	Й й
H h	H h	he	Ҳ ҳ	Z z	Z z	ze	З з
I i	I i	i	И и				
J j	J j	je (Jōra)	Ж ж (Жўра)	Ç ç	Ç ç	çe	Ч ч
K k	K k	ka	К к	Ḡ ḡ	Ḡ ḡ	ḡa	Ғ ғ
L l	L l	el	Л л	Ј ј	Ј ј	јe (aјdod)	Ж ж (аждод)
M m	M m	em	М м	Ñ ñ	Ñ ñ	ñe	Нг нг
N n	N n	en	Н н	Ō ō	Ō ō	ō (ōrdak)	Ў ў (Ўрдак)
O o	O o	o (ota)	О о (ота)	Ş ş	Ş ş	şe	Ш ш
P p	P p	pe	П п	(’) - тутук белгиси (апостроф)			
Q q	Q q	qa	Қ қ				

Шундай қилиб, унутилган ўзликка қайтишимиз давом этмоқда. «Лотин ёзувига асосланган ўзбек алифбосини жорий этиш тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикаси Қонунининг кучга киришини ҳам ана шу жараённинг навбатдаги муҳим босқичи деб айтиш мумкин.

Янги алифбога тўлиқ ўтиш 2000 йил 1 сентябрга қадар давом этади.

БАРЧА ЮТГАН БАҲС

Бундан 2—3 йил олдин улфатлар билан бир ўйин ўтказдик. Шарт шуки гапирганда ким ўрисча сўз ишлатса, уч сўмдан жарима тўлайди. Ўшанда бир соатга етмай, кўпчиликнинг чўнтаги қуриб қолган ва ўйиннинг тўхталиши талаб қилинган эди. Сабаби, нутқимизда ўрисча сўзларни ишлатиш шунчалар тус олган эдики, дўстлар ихтиёрсиз қопқонга тушавердилар.

Орадан анча вақт ўтиб, яқинда шу ўйинни яна такрорладик. Ўтиришимиз узоқ чўзилган бўлса-да, битта ошга етадиган пул ҳам тушмади. Бу тилимизнинг тозалаш сари юз тутганидан далолат эди. Яна бир қувончли ҳодиса: авваллари архаик-ўлик сўзлар деб унитаёзганимиз кўпгина ўз сўзларимиз яна ишлатила бошлади. Масалан, истифода, риоят, вилоят ва бекат сўзларини талаффуз этишга аста-секин ўрганмоқдамиз. Буни эса аввало юрагимизда юз бераётган ўзгаришлар ва фориғланишнинг оқибати деб тушунмоқ керак.

Мана шундай пайтда ўзбек тилига давлат тили мақоми берилганлигининг тўртинчи йилида ҳам русийзабон дўстларимиздан транспортларда лоақал, «тушасизми ёки йўл беринг», деган сўзларни эшитмаётганимиз ғалати туюларкан кишига.

Абдураҳмон ЖЎРАЕВ.

МУАММОЛАРДАН ҲАМ КЎЗ ЮММАЙЛИК

Ўтган тўрт йил сабоқлари бизларга лоақал бир ҳақиқатни англаб олишимизга туртки берди: мустақиллик чала бўлмагани каби давлат мақоми ҳам ярим-ёрти бўлмайди. Бу икки тушунча бус-бутун бўлган жойда ўзликни таниш бошланади. Не саодатки, бу икки тушунча айнан бугун бир-бирини мазмунан тўлдиряпти, икковлашиб эл равнақи, юрт шавкати учун хизмат қиляпти.

Давр бизга яна бир ҳақиқатни ойдин қилиб қўймоқда. Ҳар жиҳатдан бус-бутун ва тўла бўлиш учун кўз илғаган ва илғамаган муаммолардан холи бўлмоғимиз даркор. Муаммолар эса ҳали бор, ҳали яна кўплаб муаммоларга дуч келишимиз ҳам тайин. Ҳаёт деганлари ўзи шунақа бўлади: кўрган сайин кўрмаганлигинг, билган сайин билмаганлигинг, эришган сайин эришмаганлигинг маълум бўлиб бораверади.

Ҳа, ўзбек тилига Давлат тили мақоми берилгани беқиёс даражада зўр иш бўлди. Биз бундан ҳар қанча фахрлансак арзийди. Аммо бу Қонун шўролар салтанати гуркираб турган замонларда қабул қилинганини ҳам унутмаслигимиз керак. Буни унинг расман «Ўзбекистон ССР Давлат тили ҳақида» Ўзбекистон Совет Социалистик Республикасининг Қонуни деб аталиши ҳам айтиб турибди. Бинобарин, Қонунда бугунги кун талабларига мос тушмайдиган жиҳатлар бўлишини табиий бир ҳол, деб тушунмоқ лозим.

Бир истагимиз бор: Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг навбатдаги сессияларидан бирида тил тўғрисидаги қонуннинг бажарилиши тўғрисидаги масала атрофлича кўриб чиқилса ва иложи бўлса, кейинги икки йил ичида юз берган сиёсий-ижтимоий ўзгаришлардан келиб чиққан ҳолда Қонунга айрим тузатишлар киритилса, айни муддао бўлур эди.

З. РИХСИЕВ.

Малака ошириш— замон зайли

Дунёдаги касблар ичида энг қийини ўргатиш билан боғлиқ фаолиятдир. Зеро, муаллим давр эҳтиёжларини қондирмоғи учун бировлардан ўрганмоғи ва шу асосда бировларга ўргатмоғи керак. Ўқувчиларга ўргатмоғи учун муаллим уларга берадиган билимдан 20 марта кўп нарсани билмоғи шарт экан. Бунинг учун ўқитувчи тинмай ўқиши, уқиши лозим. Бошқача қилиб айтганда, бу касб эгаларининг малака ошириши уларнинг тақдири, пешонасига ёзиб қўйилган насиба экан. Бу жараёндан ўзини четга олган ўқитувчи бошқа касбни танлаши лозим. Шундай қилса ўзига яхши, жамиятга маъқул бўлади.

Яқинда Ж. Йўлдошевнинг «Малака ошириш — таълим ва тарбия омили» китобини ўқиб чиққандан кейин биринчи хулосалар шулардан иборат бўлди. Китобни ўрганиш ва таҳлил қилиш эса маориф ходимларининг мустақиллик шарофатида бажариши лозим бўлган мураккаб вазифаларининг (бажариши лозим бўлган) кўлами, амалга ошириш керак бўлган тадбирларнинг илмий ва амалий дастурлари кўрсатилган.

Ж. Йўлдошев янги сифатга эга бўлган, янгича фикрловчи ўқитувчилар масаласини Президент ва ҳукумат қўйган вазифалар асосида ёритган. Маълумки, муаллиф таъкидлаганидек, ҳукумат таълим қонуни, концепциялар қабул қилиб, халқ таълими, мактаб ишини тубдан янги асосда такомиллаштириш йўлларини белгилаб берди. Муаллифнинг фикрича, мактаб ишини мустақиллик эҳтиёжларини қондиришга бўйсундириш такомиллаштириш йўлларидан ҳисобланади.

Китобда алоҳида эътиборга молик бўлган масалалардан яна бири ўқитувчи ўз касбий малакасини оширишдаги индивидуал бурчи ҳақидаги фикридир. Тўғри, айтилган мустақил давлат бойлигининг манбаи ўқитувчи шахсининг шаклланиши ва такомиллашиши ҳисобланади. Ҳақиқий педагог китобсевар кишидир. Китобга муҳаббат муҳити, китобга ҳурмат, яхши китобга таъзим халқ маорифи ҳамда ўқитувчи меҳнатининг моҳиятини ташкил этади.

Мактабда ҳамма нарса муҳайё бўлиб, малака оширишга эҳтиёж сезилмаса, меҳнатга ижодий ёндашиш ҳисси бўлмаса яхши ўқитувчи бўлиш, ижодкор, ҳамфикр жамоа ташкил этиш иши орзу бўлиб қолаверади.

Китобни ўқиган айрим кишиларда, жумладан баъзи бир ўқитубчиларда муаллиф малака ошириш, жараёнини ўта мураккаблаштириб юборганга ўхшайди, деган тушунча пайдо бўлиши ҳам мумкин. Бизнинг тушунчамиз бўйича Ж. Йўлдошев олий мақсадни кўзлаб шундай қилган ва талаб тўғри қўйилган, деб айтган бўлар эдик. Буларни қуйидагилар билан исботлаш мумкин.

Биринчидан, муаллиф 80-йилларга келиб ўқитувчилар малакасини ошириш тизимида ўқитишнинг узвийлик муаммоси кун тартибига қўйилишининг асосий илдизларини кўрсатиб берган.

Иккинчидан, ўқитувчи қанча кўп бўлса, у ўқувчиларни фан ютуқлари билан шунча кенг таништиради, ўқувчиларнинг эса билимга шунча қизиқишини, синчковлигини оширади. Натижада билмаган нарсаларини билиб олади, ақли тўлишиб боради, қизиқ ва мураккаб саволлар беради. Бу ҳол ўқитувчини ўқишга, мутолаа қилишга, ўйлашга, фикрини ўсишига мажбур этади.

Маълумки, айрим муаллимлар ўтмишнинг ҳамма жиҳатларини қоралаб ташлайди. Ж. Йўлдошев ушбу масалага холис ёндашиб, ютуқ ва камчиликларимизни тарихимизнинг таркибий қисми сифатида таҳлил қилган ва ютуқларимизни янада мустаҳкамлаш, хато-камчиликларимизни такрорламаслик шартларини баён қилган.

Китобни ўқиганда яна бир кутилмаган далилга дуч келасан, киши. Ж. Йўлдошев рисолада фақат ўз кузатувларини, расмий ҳужжатларини, архив материалларини ҳар томонлама таҳлил қилмасдан, социологик тадқиқотнинг ҳамма шартларини ҳисобга олган, социологик тадқиқот натижаларини таҳлил қилган. Далиллар ўжар нарсалар дейишади. Муаллиф оқни-оқ, қорани-қора, деб аташга мажбур. Ж. Йўлдошев худди шундай қилган. Нима учун тингловчилар малака ошириш структураларидан қониқмайдилар. Ҳар уч педагогдан бири, масалан, мустақил ўқиш сифатини қониқарсиз деб баҳолайди. 23,3 фоиз тингловчи малака ошириш илмгоҳларининг роли йўқ деганлар. Ўзимиздан қўшиб шуни айтамиз: педагогика институтларида малака оширишнинг сифати 50 фоиз ортиқ.

Китобдаги ҳалолликлардан, ҳақиқатлардан яна бири — шу камчиликларда муаллиф ўзининг ҳам улуши борлигини тан олган. Раҳбар, айниқса вазир даражадаги раҳбар ўз камчилигини кўра олганлиги, таҳлил этишга кучи етганлиги шу соҳанинг моҳиятини тушунганлигидан далолатдир. Раҳбар ўз фаолиятидаги камчиликлар илдизини сезиши, тасарруфидаги органлардан, жамоалардан, ҳар бир педагогдан ишни жиддий ўзгартиришни талаб қилишга маънавий ҳақи бор. Китобни ўқиганда чиқарадиган оптимистик хулосалардан яна бири шунда. Китобда муаллиф малака оширишнинг самарадорлиги — камчиликларнинг сабабларини кўрсатадиган, ўқитувчиларнинг малака ошириш институтлари, факультетлари, курсларига муносабатини, баҳосини акс эттирган жадваллар берилган. Уларнинг сони 13 та. Жадваллар халқ маорифи тизимидаги манзарани шундай кўрсатганки, нима ишлар қилинган, қайси тадбирларни такрорлаш лозим, қайсиларини такомиллаштириш жоиз, қайсиларидан воз кечиш вақти келганлигини билиб оласиз. Жадваллар таҳлили фаолияти малака ошириш билан боғлиқ бўлган жамоалар ўз фаолиятларидаги камчиликларни сезишлари, уларни бартараф этиш учун чоралар излашларини тақозо этади.

Рисолада дуч келадиган, бизнинг шароитимизда янгилик деб қабул қилиш лозим бўлган нарса анкеталар, улардаги саволларнинг қўйилишидир. Ҳоҳлаймизми, йўқми, мен шу саволларга, аниқроғи, талабларга жавоб бера оламанми, деган фикр уларни таҳлил қилганда келиши, табиий. Менимча, анкета саволлари китобда икки хил функцияни бажаришга қаратилган.

Биринчидан, малака оширишнинг зарурат эканлиги исбот қилинган бўлса, иккинчидан, ўқитувчи билимининг кўлами, мазмуни, ўқитувчи шахсининг муаллиф тили билан айтганда, диагностикаси берилган. Ўз устида ишлашга жазм қилган муаллим анкета саволларига жавоб беришнинг уддасидан чиқса, шунинг ўзи малака оширишнинг муҳим омили бўлиб хизмат қилади. Тарбия назарияси, тарихи, амалиёти билан шуғулланганим учун шу соҳада Ж. Йўлдошев кўтарган масалаларнинг бир қисми қизиқ туюлди. Тарбия масаласи мафкурани ҳаётга татбиқ қилишнинг муҳим шарти эканлигини ҳисобга олсак, бу соҳада ҳам замонавий талаблар; таклифлар, режалар кўплигини тушуниш қийин эмас.

Рисолани ўқиб чиққандан кейин муаллифга бериладиган кўп саволлар туғилди. Масалан, нима учун малака ошириш тизимида оила, оилавий муносабатлар дарс сифатида ўтилиши тилга олинмаган? Агар ўқитувчи ўқувчисининг оиласидаги муҳитни билмаса, кўп вақтларда ўқувчига жабр қилиб қўйиши мумкин. Жўра Ғаниевич, Сизга — олим ва вазирга мурожаат қиламан! Оила ва оилавий муносабатлар билан ҳеч жойда, жумладан малака оширишнинг барча бўғинларида ота-оналар ўртасидаги муносабатлар характерини билмагани учун ўқитувчи ўқувчининг таълими ва тарбияси билан боғлиқ жараёнларни боланинг турмушидан изламасдан, у бечоранинг бошидан излайди. Кўп мамлакатлар маорифи тажрибаси шуни кўрсатадики, ўқитувчининг ўқувчига нисбатан бундай муносабатини тўғри деб бўлмайди.

Ж. Йўлдошевнинг «Малака ошириш ва малака ошириш омили» рисоласи ўз вақтида нашр қилинган.

Қани энди маориф тизими муаммоларига Ж. Йўлдошевдек холис, ишбилармон, ўз ишининг муваффақиятларини хато ва камчиликларини тушуниб, фикр билдирилса, билдирилган фикрларнинг қандай бўлишидан қатъи назар муаллиф уларга ҳурмат билан қараса. Шунда иш ютади, мустақиллик янги ғоялар билан бойийди.

Сафар ЎТАНОВ,
Низомий номидаги Тошкент Давлат педагогика институти «Одобнома» кафедрасининг мудири.

Заки Валиди ТЎҒОН

ХОТИРАЛАР

Менинг Ҳиндистон — Туркистон муносабатлари ҳақидаги фикрларим Покистон мусулмонларига ҳам таъсир этган. Буни 1956 йилда Лаҳор университетини битирувчиларга диплом топшириш маросимида профессор Муҳаммад Шафидан ва Покистон Жумҳурияти раиси Искандар Мирзонинг ўзидан эшитдим. Умуман, ҳиндистонликлар, Шарқ ва айниқса ислом дунёси тўғрисида инглизча чиққан ҳар бир асарни албатта ўқир эканлар. Мен буни 1964 йилда Патна шаҳрида бўлган вақтимда учрашган мусулмон зиёли хонимларининг фикрларидан, уларнинг бу ҳақдаги маълумотларни инглиз шарқшуноси Олаф Кэрунинг асарлари орқали ўрганганликларини сездим. Улар хотираларимни урду тилида ҳам нашр этишни қатъий тавсия этдилар. Бомбейда бўлган вақтимда, мусулмонларнинг «мухолифат комитети»да учрашган одам ҳам Анвар пошо муваффақият қозона олса, иш бошқача кетарди, шундай бўлса-да, унинг Туркистон курашида иштирок этиши, у ерда шаҳид бўлиши, бу курашга шуҳрат келтириб, Ҳиндистон мусулмонларига катта таъсир қилди, деди. Бу комитетнинг энг биринчи ва асосий аъзоларидан бири бўлган Мавлавий Баракатулло бизда, Бошқирдистонда ҳукуматимизнинг меҳмони бўлган эди, кейинчалик Париждан туриб Ҳиндистонга йўллаган хатларида ва асарларида бизнинг Ҳиндистон мустақиллиги учун курашга хайрихоҳлигимиз борасидаги сўзларимизни тилга олган. Буни менга Бомбейда айтишди. Қисқаси, Ҳиндистондаги саёҳатимиздан, инглизлар қаршилик кўрсатишса-да, қалбимизда жуда илиқ таассуротлар сақланиб қолди.

Ҳиндистонда бўлган вақтимда, форсигўй шоирларнинг гўзал шеърларидан дафтаримга ёзиб олгандим. Афсуски, улар кимники эканлигини белгиламаганман. Буюк ал-Берунийнинг Ҳиндистон ҳақидаги асарининг Оврупода босилган арабча нусхасини китобфуруш Мирза Муҳаммад Шерозий ёрдамида излаб топдим. Ақлим етмайдиган масалалар ҳақида ёзилган бўлса-да, у китобни ўқидим. Шу тариқа Шерозийникида Берунийнинг «Қонуни маъсуди» номли китобининг қўлёзма нусхаси биринчи ярмини ўқидим.

Зебуннисо. Машҳад, Ҳирот, Қобул, Пешовар, Бомбейда тўпланган китоблар учун «Қандай катта бахт, қандай китобларни қўлга киритдим», деб суюниб бирма-бир қўлимга олиб, турли жойларини ўқирдим. Улар орасида «Девони Маҳфий» номли тошбосма бир асар бор эди. Бу эса Афғонистоннинг Бухородаги аввалги элчиси азиз дўстим Абдурасулхон менга кўп маротаба шеърларини севиб, ҳаяжон билан ўқиган малика Зебуннисонинг девони эди. Зебуннисо Ҳиндистонда ҳукмронлик қилган темурийлар авлодининг таниқли намояндаси. Унинг илм, адабиёт, диний масалалар бўйича фикрлари, ишқий, сиёсий воқеаларга иштироки улкан романлар ва кинофильмлар яратиш учун асос бўладиган даражададир. У бобурийларнинг сўнгги буюк императори (подшоси) Аврангзебнинг (1658 — 1707) қизидир. Етти ёшида Қуръонни ёдлаган. Отаси унга 1640 йилда Мийабай исмли бир ўқимишли ўзбек аёлини муаллима қилиб тайинлаган. Бу аёл форс, араб тилларини, астрономия ва ҳисобни ўқитган. 14 ёшидаёқ ўзи тушунганича Қуръонга тафсир ёза бошлаган. Буюк бобоси Бобурнинг қизи Гулбадан сингари Зебуннисо ҳам шоира эди. Акбар Мирзо таъсири остида бўлиб, турли динлар ўртасидаги зиддиятларни юмшатишга ҳаракат қилди, ислом ва ҳинд динларини яқинлатиш ғояларини сурди. Шу йўлдан борилса ҳиндларнинг исломиятни тез қабул этишларига ишонди, бу фикрлари билан амакиси (отасининг укаси) шоҳ Дарашукуҳга маслакдош бўлди. Қуръондан муқаддима — «Қутубу муқаддиса», ҳинд файласуфи Браматранинг, Муҳитдин ибн Арабийнинг, Жалолиддин Румийнинг асарларини ўқиб, завқланди. Тошбосмада босилган бу девонга унинг фақат форсча ёзган шеърлари кирган. Аммо Зебуннисо туркча ҳам, арабча ҳам шеърлар ёзган. Носир Али номли бир шоир билан шеърий айтишувда мусобақа қилган. Бу шеърлар тўғрисида Абдурасулхон эслаган эди. Баъзи шеърлари амакиси Дарашукуҳнинг девонига ҳам кирган. Дарашукуҳ сингари рассомликда ҳам моҳир бўлган, шахсий кишилар қўлида расмлари ҳам сақланган эмиш, Қуръон ўқиб ўтирган вақтда ишланган бир расми ҳам маълум. Отаси унинг шарафига Деҳлидаги саройи олдида, «Аршин товус» номли ерга сарой қурдирган, уни қизи ижод қилган нафис асарлар билан безатган. Фақат уни дунё нозу неъматларигина қаноатлантирмаган. Ҳар йили бир неча фақирни ҳажга юборган, боғ ишлари ва жисмоний тарбия билан шуғулланган. Қиличбозликда ном чиқарган Имомий номли бир киши ҳар доим унинг ёнида бирга бўлган экан. Бобоси император Шоҳжаҳон уни Дарашукуҳнинг ўғли Сулаймоншукуҳга никоҳламоқни дилига туккан. Лекин, Зебуннисонинг жуда мутаассиб отаси Аврангзеб Дарашукуҳ ва унинг ўғлини ёқтирмаган. Шунинг учун у бу никоҳга розилик бермаган. Оқибатда қизининг фожиали ҳаёт кечиришига сабаб бўлган. Унинг ошиқлари бисёр бўлган, лекин Зебуннисо ўша йигитлар билан ўзи гаплашишга ҳаракат қилади. Бу йўлда у Чингиз наслидан Кайдухон қизи Қутулунонга ўхшайди. Зебуннисо бу Қутулунонни тарих орқали билгандир, у ҳақда қаердадир маълумот олган ҳам бўлиши мумкин. Сафавий ҳукмдори Иккинчи шоҳ Аббоснинг ўғли Мирзо Фарруҳ Зебуннисонинг шеърлари ва расмларини кўргач, унга ишқи тушади. Уйланиш ниятида Деҳлига келади. Зебуннисо билан унинг ўртасида шеърий айтишувлар, сўзлашувлар ҳам бўлади. Лекин ўз маънавий камолотининг юқорилигини тушуниб, Зебуннисо унга турмушга чиқишга розилик бермайди. Фарруҳ Мирзо Эронга қайтиб кетади. Кейинроқ сиёсий ишларда ҳукуматга қарши исёнда

6

қатнашган. Дарашукуҳ билан ёзишгани учун отаси Зебуннисони Салимжар қалъасига қамаб қўяди. Амалда, ўша саройда асирликда бўлган чоғларида ёзган шеърлари билан шуҳрат топади. Исённи бостиргандан сўнг отаси Зебуннисони озод қилади. Шундан кейин у фақат илм, санъат билан шуғулланиш учун Лаҳорда яшайди ва 1689 йилда 50 ёшида касалликдан вафот қилади. Зебуннисонинг шеърлари диний жамоаларда, сўфийлар йиғилишларида кўп ўқилади, сўфийлар унинг шеърларидан қаттиқ таъсирланганлар. Қўлимдаги китобида босилган қуйидаги шеърлари менга ҳам жуда ёқди: «Мен таним-ла бир Лайло эдим, руҳим-ла бир Мажнунман. Фақат бу занжирлар оёғимни қисиб, саҳро қумига кўмган». «Сен гўзаллик оламида бир тождорсан. Ҳамма гўзаллар сенинг оёғингни ўпишга зор, фақат сен бегуноҳ одамларнинг қони тўкилишига йўл қўйма, ҳажжож, зулмнинг чироғига мой қуйма». Ўзи рақсга тушишни ҳам яхши кўрган. «Яқинлар ва бегоналар олдида рақсга туш, фақат рақс дарди билан йигитларга ошиқ бўлиб қолмасликни ҳам бил. Қўлингдаги муҳаббат тўла жоминг камаймасин. Сенинг ишқингда маст бўлганлар даврасида ҳам хиром эт!». Зебуннисо турк ҳукмдорларининг аёллари турли тантаналар ўтказадиган хоналарга ҳам очиқ ҳолда, паранжисиз боришнинг ўзига хос тароватини бўлишини тушунган ва шунинг учун «гўзал юзингни маликалик одатларига кўра очгил. Гўзаллик излаб келган одамларга жиллақурса нурли жамолингни кўрсатиб, қаноатлантир», дейди у.

Зебуннисо Ҳазрати пайғамбарни жуда ҳурмат қилган ва Каъбага саёҳат этмоқ унинг муқаддас бир орзуси бўлган. Лекин, маликалиги туфайли орзуси рўёбга чиқмай қолган. Унинг Ҳазрати пайғамбарга бағишлаб ёзган каломлари ғоят гўзал. Дўстим Абдулқодир уйқуда, мен эса Зебуннисо асарларини ўқий-ўқий завқланиб борардим.

Пайғамбаримизнинг ватани Ҳижоз. 7 ноябрь чоршанба куни эрталаб Ҳижозга, Ҳадрамут қирғоғига етажакмиз. Эрталаб турдим, пастки қават палубада Бомбейдан юртларига қайтаётган араб ишчилари қарта ўйнашмоқда. Эрта тонгда уларнинг бири гўзал овоз билан Қуръон тиловат қилганини эшитиб уйғондим. Имонлари, пайғамбаримизга бўлган ишончлари анча кучли эди. Туркларнинг катта бир қисми XVI асрдан буён руссларга тобе бўлиб яшаса-да, ислом динига суяниб, миллатини сақлаб келаётир. Эндиги аҳволлари қандай бўларкин? Зебуннисо ҳам Бобур авлодлари ҳақидаги шеърларида «Мажусий ҳинд орасида йўқолиб кетмасдан ҳоким бир гуруҳ бўлиб яшаб қолганлигимиз учун пайғамбаримизга раҳматлар айтишга бурчлимиз», деган экан. Айни пайтда дилдан севган пайғамбаримизнинг ватанига бораётирмиз. XVIII асрда Ҳиндистон орқали Ҳижозга келган ҳожилар Ҳадрамут тоғларини кўрар-кўрмас такбир айта бошлаганлар. Мен ҳам такбир айтдим. Сўнгги йилларда кўрган-кечирганларим кўз олдимда тушдагидай бўлиб ўтаётир. Кўнглим тўлди, намозга ўтирдим... Исломият турклар учун ҳам суюкли бир миллий дин. Пайғамбаримиз буюклигининг ёркин мужассамини ахлоқ билан сиёсат мисолида кўрамиз. У бизни ёлғиз Аллоҳга ишонишга, унга содиқ бўлишга, бир сўзликка, жасурликка, фидокорликка, тартибга, режали иш қилишга, одамийликка ўргатди...

Туркистонда мусулмон туркий сулолалари бўлган қорахонийлар, чиғатойлар, Темур авлодлари ва ўзбеклар замонасида Бусири «Қасида»сининг ҳам Ҳазрат Али тўғрисидаги ҳикояларнинг кўп бор таржима қилиниб, ўқилиб ёдланишининг сабаби пайғамбаримизнинг бу насиҳатлари турклар руҳига ниҳоятда мос тушиши билан изоҳланади...

Тарихда ҳар доим фаол бўлган турклар учун Муҳаммад дини энг мувофиқ дин бўлди. Бошқа динларга ҳам эргашиб кўрдилар, аммо турклар мусулмонликни қабул қилди ва унга содиқ қолди. Осиё ўртасида ўз тақдирларини келажакда ҳам исломиятга суяниб сақлай олишларига ишонаман. Яман қирғоқларига яқинлашганимдан бошлаб, то Сувайш каналидан ўтгунга қадар пайғамбаримиз тарихи тўғрисида ўқиганларимни ёдга тушириб бордим. Жиддага келгач, кўнглимда шу ёқларга алоҳида бир келиб, Каъбани ва пайғамбаримиз қабрини зиёрат этишни дилимга тугдим.

Ўрта денгиз қирғоқлари. Саид портида уч кун меҳмонхонада бўлдик. Мисрга бориб келишга ҳам истак бор. Лекин пул жуда кам.. Байрутга етиб келгандан сўнг, шаҳарга чиқдик. Ўқитиш ва илмий-тадқиқот ишларини асосан насроний миссионерлар олиб боришини кўриб, 1908—1909 йилларда бу ердаги коллежга келишга уринганларим ўнгидан келмаганлигига суюндим. Ун беш йил олдин келишга ният қилган мазкур Амриқо коллежи билан қизиқдим, дарс режалари билан танишдим, китоб сотувчилар олдига бордим. Арабча тарих китоблари, араб олимларидан Амир Шакиб Арслон ва Муҳаммад Али Курд сингари зотларнинг исломнинг ҳозирги ҳаёти тўғрисидаги асарларини олдим. 24 ноябрда Измирга келгач, иккинчи бошқирд отлиқ полкининг сардори Исмоил Шарипов билан кўришдик. Бу офицер менинг асл бир сардорим эди. Биз 1919 йилнинг мартида Советлар билан сулҳ тузгач, Советларга ишонмасдан, қизиллар томонига ўтмай, оқ гвардиячилар томонида қолган офицерларимизнинг бири шу эди. Шаҳибек Ўзбеков ва Рашид Ҳусаинов билан бирга Деникин армиясида бўлган. Шаҳибек яраланиб, Қримда касалхонада вафот этган. Рашид Истамбулда эмиш. Исмоил бўлса, Мустафо Камол пошо яқинларидан Ражаб Пекербекнинг хоҳишига кўра Бошқирдистондаги миллий ҳаракат ва бошқирд армияси ҳақида рапорт ёзиб берган. Бир нусхасини менга ҳам берди... Рашид Ҳусаинов менга нисбатан жуда қаттиқ қаршилик кўрсатар экан, ҳар учрашган вақтида мени социалист ва дин душмани деб кўрсатишга ўринишини Исмоил айтиб берди. Рашид оренбурглик миллионер татар Ғанибой Ҳусаиновнинг ўғли... Қариндоши Абдураҳмон билан бирга бошқирд армиясига қўшилиб, Советлар тортиб олган миллионларини бошқирд аскарий кучлари билан қайтадан қўлга киритишга уринди. Ҳақиқатан ҳам, мулкларининг бир қисмини олишга эришдилар, лекин бизда социализм ўрнатилгач, Рашид оқ рус генераллари томонига ўтиб бизга қарши курашди. Абдураҳмон эса 1919 йилнинг мартида Советлар билан сулҳ тузиб, ярашган чоғимизда армиямиздан чиқиб тўғри 1-Қизил армия командири ҳузурига борган, шу заҳоти уни қўлга олганлар...

Уч кундан сўнг Истамбулга етиб келгач, порт полицияси мудири бизни визангиз йўқ, деб соҳилга қўймади. Биз август ойида Қобулда пайтимизда ҳали озод этилмаган (Истамбул Антанта мамлакатлари қўл остида эди) Анқара ҳукуматининг Қобулдаги элчиси берган виза бўйича иттифоқчиларнинг босқинчи идораси бизни Истамбулга чиқармас, деган ўйда виза олмаган эдик.

(Боши ўтган сонларда).

(Давоми бор).

7

НИКОҲ ЎҚИЛДИ...

Ажаб замонларни бошимиздан ўтказдик. Куни кеча эди икки ёшни қовуштириш маросимларида никоҳ ўқилса, ҳамма ёқда шов-шув кўтариб, уларни маданиятсиздан олиб маданиятсизга солганимиз. Худога шукр, мустақиллик баҳонасида ёруғ кунларга ҳам етиб олдик.

Яқинда пойтахтнинг Шайхонтовур туманида тантанали никоҳ маросими бўлиб ўтди. Мутасадди ташкилотлар томонидан ёш келин-куёвларга никоҳ расмийлаштирилгани хусусида ҳужжат топширилган бўлса, Шайх Зайниддин мачити имоми Раҳматилла Қори никоҳ ўқиди.

Тўғри, айтишингиз мумкин. «Бунинг нимаси ажабланарли, ҳозир ҳамма жойда ҳам никоҳ очиқча ўқилади», деб. Бизнинг асосий айтмоқчи бўлган гапимиз бошқа эди. Шу кунларда Шайхантовур туманининг Наврўз маҳалласида Исломобод маданият маркази очилди. Уни «Ўзбекгидроэнергиястрой» ташкилоти қуриб, фойдаланишга топширди. Ушбу бино қурилишига 73 миллион сўм миқдорида маблағ сарфланди.

Маданият марказининг тантанали очилиши маросимини маҳалла қўмитасининг раиси Олимжон Ортиқов бошлаб берди. Шу куни бу ерга маҳалла аҳли ва бошқа қатор идоралардан меҳмонлар тўпланишди.

Тантанали тадбирда туман ва маданият уйи хизматчилари иштирокчиларни ўзларининг дилрабо куй ва қўшиқлари билан хушнуд этишди. Тантанасўнггида меҳмонларга ош тортилди.

Сиз кўриб турган суратларда маданият маркази очилиши маросимидан олинган лавҳалар тасвирланган.

К. ЎЛМАСОВ суратлари.

Келгуси сонда:

- **«ТУРКИСТОН» МУШОИРАСИ.**
- **«ЯНГИ ШАРҚ ЭКСПРЕССИ».**

Газета саҳифаланаётганда:

ҚОРА НИЯТ АМАЛГА ОШМАДИ

Милиция ходимлари «қорадори» операцияси чоғида Қарши шаҳрида яшовчи фуқаролардан бирининг уйидан уч килограмм қорадори топиб олдилар. Наркотик модда йўқ қилиб ташланди-ю аммо ички ишлар ходимлари шунча миқдордаги оғу бу уйга қаердан келиб қолди, уни ким юборгану ва уй эгаси ундан қандай қилиб фойдаланмоқчи бўлган, деган саволларга ҳозирча жавоб топишгани йўқ.

Операцияда қатнашган милиция ходимлари Шаҳрисабз туманидаги Иброҳимов номли жамоа хўжалигининг Чукун қишлоғидаги бир хонадондан наркотик модда тайёрлаш мақсадида яшириб қўйилган нашани топиб олдилар. Ховлига босиб қўйилган наша йўқ қилиб ташланди. Шу иш юзасидан тергов олиб борилмоқда.

«Театр: Шарқ—Ғарб» халқаро фестивали дастури

"ТЕАТР: ШАРҚ-ҒАРБ" ХАЛҚАРО ФЕСТИВАЛИ

INTERNATIONAL FESTIVAL "THEATRE: EAST-WEST"

МЕЖДУНАРОДНЫЙ ФЕСТИВАЛЬ "ТЕАТР: ВОСТОК-ЗАПАД"

ТОШКЕНТ, 1993 ЙИЛ, 23—30 ОКТЯБРЬ

23 ОКТЯБРЬ — ШАНБА

12.00 — Ўзбекистон. Ҳамза номидаги Ўзбек Давлат академик драма театри. Шекспир «Кориолан».
«Ҳамза» театри

17.00 — Фестивалнинг прологи.
«Туркистон» олдидаги майдон.

18.00 — Фестивалнинг очилиши.
«Туркистон».

24 ОКТЯБРЬ — ЯКШАНБА

11.00 — Туркия. Х. Желебий қўғирчоқ театри. Н. Кужук Али ва Х. Т. Желеби «Алвастилар»
Республика қўғирчоқ театри.

12.00 — Туркманистон. А. И. Қуламедов номидаги Ёш томошабинлар театри. Т. Жумагелди. «Пайғамбарлар ноласи».
Рус ёш томошабинлар театри.

12.0 0— Ҳиндистон. Чандиргарха театр группаси.
18.00 Гириш Карнад. «Нага Мандла» мусиқали драма.
Горький театри.

18.00 — Англия. Трестл театри. «Ёнида ва атрофида».
«Ҳамза» театри.

18.00 — Германия. Дортмунд опера ва балет театри. Петер Максвел Дейвс. 2 қисмли спектакль. 1-қисм. — «Доннитори хонимнинг эсдан оғиши», 2-қисм — «Эсдан оғган қирол учун 8 қўшиқ».
Навойи театри.

19.00 — Гонгконг. Резолью театри. П. Хандке «Осмонўпар бинодаги икки хизматкор».
«Илҳом» театри.

25 ОКТЯБРЬ — ДУШАНБА

12.00 — Қирғизистон. Бишкек Ёшлар драма театри. Д. Киносита. «Турна парлари».
Республика қўғирчоқ театри.

18.00 — Франция—Россия. «Амфюмерэ» ва «Тембр» театрлари. А. Чехов. «Уч опа-сингил».
«Горький» театри.

18.00 — Россия. Калининград вилояти, «Тильзит» театри. Е. Марчелли «Оқ гулдаста... танаффуслардан иборат лоҳаслик».
Рус ёш томошабинлар театри.

18.00 — Германия. Дортмунд опера ва балет театри. Петер Максвел Дейвс. 2 қисмли спектакль. 1-қисм — «Доннитори хонимнинг эсдан оғиши», 2-қисм. — «Эсдан оғган қирол учун 8 қўшиқ».
Навойи театри.

18.00 — Англия. Трестл театри. «Ёнида ва атрофида».
«Ҳамза» театри.

19.00 — Гонгконг. Резолью театри. П. Хандке. «Осмонўпар бинодаги икки хизматкор».
«Илҳом» театри.

26 ОКТЯБРЬ — СЕШАНБА

11.00 — Ўзбек қўғирчоқ театри — VI Республика фестивали ғолиби.
Республика қўғирчоқ театри.

12.00 — Россия. Калининград вилояти. «Тильзит» театри. Е. Марчелли. «Оқ гулдаста... танаффуслардан иборат лоҳаслик».
Рус ёш томошабинлар театри.

18.00 — Ўзбекистон. А. Ҳидоятов номидаги ўзбек Давлат ёшлар драма театри. Ш. Ризаев «Искандар».
А. Ҳидоятов театри.

18.00 — Франция—Россия. «Амфюмерэ» ва «Тембр» театрлари. А. Чехов. «Уч опа-сингил».
«Горький» театри.

18.00 — Ўзбекистон—Югославия. А. Навойи номидаги Давлат академик катта театри. «Жизель» Адан.
Навойи театри.

27 ОКТЯБРЬ — ЧОРШАНБА

12.00 — Озарбайжон. Боку Ёш томошабинлар театри. К. Аслонов. «Туш асирлари».
Рус ёш томошабинлар театри.

12.00 — Ўзбекистон М. Тошмуҳамедов номидаги Қашқадарё вилоят мусиқий драма театри. Т. Мирзо. «Амир Темур».
«Ҳамза» театри.

18.00 — Финляндия. «Пандора стэйдж». К. Хурмеринта». «Гулбаданхоним».
«Горький» театри.

18.00 — Ўзбекистон. «Илҳом» театри К. Гоцци. «Бахтиёр гадолар».
«Илҳом» театри.

28 ОКТЯБРЬ — ПАЙШАНБА

12.00 — Финляндия. «Пандора стэйдж!». К. Хурмеринта. «Гулбаданхоним».
«Горький» театри.

18.00 — Ўзбекистон—Англия. Ўзбекистон миллий симфоник оркестри. Дирижёр З. Ҳақназаров. Мусиқа ва театр. Премьера. Д. Шостакович «Шартли равишда ўлдирилган».
«Баҳор» концерт зали.

18.00 — Ўзбекистон—Югославия. А. Навойи номидаги Давлат академик катта театри. Минкус. «Дон Кихот».
Навойи театри.

19.00 Италия—Швеция. Саҳна санъати институти А. Пишетт «Халқ».
«Илҳом» театри.

19.00 — Югославия. Черногория халқ театри. Г. Пинтер «Соқов официант».
«Горький» театри.

21.30 — Англия. «Орландо» фильм премьераси.
КИЦ

29 ОКТЯБРЬ — ЖУМА

12.00 — Италия—Швеция. Саҳна санъати институти. А. Пишетт. «Халқ».
«Илҳом» театри.

12.00 — Югославия. Черногория халқ театри. Г. Пинтер. «Соқов официант».
«Горький» театри.

18.00 — Япония—Германия. «Интеркалчер кампани». «Сукут театри». Шого Ота «Қум».
Рус ёш томошабинлар театри.

18.00 — РФ Ғ. Камол номидаги Татаристон академик драма театри. А. Островский, Н. Соловьев «Ёритади-ю, иситмайди».
«Ҳамза» театри.

19.00 — Белоруссия. Я. Купала номидаги Давлат академик драма театри. Ф. Достоевский «Ҳуфия жойдан мактублар».
«Илҳом» театри.

30 ОКТЯБРЬ — ШАНБА
(фестивалнинг ёпилиши)

12.00 — Қозоғистон. Талғар ниқоб ва қўғирчоқ театри. А. Исмоилов. «Алдар Кўса».
«Ҳамза» театри.

16.00 — Белоруссия. Я. Купала номидаги театр. Ф. Достоевский «Ҳуфия жойдан мактублар».
«Илҳом» театри.

18.00 — Россия. Москва. Моссовет номидаги театр. Э. Томпсон. «Олтин кўл оғушида».
«Горький» театри.

18.00 — Япония—Германия. «Интеркалчер кампани», «Сукут театри». Шого Ота. «Қум».
Рус ёш томошабинлар театри.

18.00 — Гала — концерт «Шарқ—Ғарб».
«Туркистон».

Тошкент Давлат Дорилфунуни бешинчи курс толиби Соҳиб КАМОЛ яқинда ўзининг «Беш юз беш исм маъноси» номли рисоласини ёзиб тугатди. Ёш тадқиқотчининг ушбу китобини нашр этишни «Ёзувчи» нашриёти ўз зиммасига олди. Барча учун қизиқарли бўлган ушбу китобни кўп нусхада нашр этиб, халқимизга тезроқ етказиш учун эса маблағ зарур.

Ҳурматли юртдошлар!

Кичик корхоналар, ташкилот раҳбарлари!
Ушбу китобни нашр этиш учун хайрия сифатида имкониятингиз етгунча иқтисодий ёрдам беришингизни сўраймиз.

Адрес: 700129, Тошкент ш. Навойи кўчаси, 30, тел: 44-29-27.

Тошкент шаҳар СҚ банкининг «Нодирабегим» бўлими ҳисоб рақами 000363523 код: 1722613301.

Бош муҳаррир ўринбосари: Аҳрор АҲМЕДОВ
Таҳрир ҳайъати: М.АБДУСАМАТОВА, З.МАМАДАЛИЕВ, Ж.РАЗЗОҚОВ (*бош муҳаррир*), К.РАҲИМОВ, З.РИХСИЕВ (*масъул котиб*), С.РУСТАМОВ, Б.ЮСУПОВ.

Таъсис этувчилар:
ЎЗБЕКИСТОН ЁШЛАР ИТТИФОҚИ МАРКАЗИЙ ҚЎМИТАСИ
ва
"ТУРКИСТОН" ИЖОДИЙ ЖАМОАСИ
газета 1925 йил 8 февралдан "Ёш ленинчи" номи билан чиқа бошлаган.

ТАҲРИРИЯТ:
хатлар ва оммавий ишлар – 32-54-65; ёшлар сиёсати ҳамда фан ва халқ таълими – 32-57-93; ижодкор ёшлар – 32-57-52; иқтисод, қишлоқ ёшлари, спорт ва ватанпарварлик – 32-55-81; ахборот ва бадиий безаш – 32-53-98; тижорат – 32-58-48; қабулхона – 32-56-58.

МАНЗИЛИМИЗ:
700083 Тошкент, Матбуотчилар кўчаси 32-уй.
Нашр кўрсаткичи: 64607

Газетамиз ҳафтанинг чоршанба ва шанба кунлари чиқади.
Қўлёзмалар ҳамда суратлар муаллифларга қайтарилмайди ва таҳлил этилмайди.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Маҳкамасининг Ишлар бошқармаси ҳузуридаги «Шарқ» нашриёт-матбаа концерни. Манзилгоҳи: «Буюк Турон» кўчаси, 41-уй.. 1 2 3 4 5 6
Рўйхатдан ўтиш тартиби № 00130. Буюртма Г. 591 58752 нусхада босилди, ҳажми — 2 босма табоқ. Офсет усулида босилган, қоғоз бичими А—2. Босишга топшириш вақти — 21.00. Босишга топширилди — 22.30.